

‘De Nieuwe Gastarbeider’: Een welkome gast?

“Een inhoudsanalyse van de berichtgeving over Poolse migranten in Nederlandse dagbladen in de periode 2000-2010”

Irena Dzambo

351050id@eur.nl

Master Thesis Media & Journalistiek

Media & Maatschappij, Erasmus School of History, Culture & Communication

Begeleidster: dr. Bernadette Kester

Tweede lezer: dr. M. Verboord

September 2011

Abstract

Key words: Framing, Poolse migranten, stereotiepen, dreiging, primary definers

Toetreding van Polen tot de Europese Unie, heeft geleid tot een verhoogde migratiestroom van arbeidsmigranten naar Nederland. Deze onverwacht grote stroom van Poolse arbeiders en de reeds verhitte discussie omtrent de multiculturele samenleving hebben tot onvrede en (schijnbare) problemen geleid in de Nederlandse samenleving. Ook in de media lijken Poolse migranten een belangrijk onderwerp van discussie te zijn geworden. Ze lijken daarbij te worden *geframed* in vaak negatieve, simplistische en stereotiepe constructies.

Aan de hand van een automatische en handmatige inhoudsanalyse van 1731 krantenartikelen uit Nederlandse dagbladen in de periode 2000-2010 is onderzocht in welke termen Polen geframed worden, in hoeverre zij in negatieve dan wel positieve attributen geframed worden, of de berichtgeving een zekere mate van dreiging indiceert door de komst van Polen, wie de *primary definers* zijn van het mediadiscours en of zij direct vergeleken worden met eerdere migrantengroepen, zoals Turken en Marokkanen.

De resultaten laten zien dat Polen in tegenstelling tot andere migrantengroepen minder 'gelabelled' worden met betrekking tot terminologie, omdat vooral neutrale termen als 'arbeider' of 'werknemer' gebruikt worden in de berichtgeving. Wel worden ze overwegend in negatieve attributen geframed en behelst de berichtgeving een zekere mate van dreiging ten opzichte van Polen. Zowel issue-specific framing als generieke framing duiden er daarnaast op dat de berichtgeving zich vooral focust op economische kwesties, hoewel dagbladen zich ook steeds meer toeleggen op culturele aspecten en integratie. Deze framing wordt in grote mate bepaald door vakbonden en brancheorganisaties, zij zijn de grootste *primary definers*. Politieke actoren uiten zich overigens overwegend negatief ten opzichte van Polen.

Nieuwsframing van Poolse migranten toont overeenkomsten met framing van andere minderheidsgroepen, zoals Turken en Marokkanen. Daarbij bestaat het gevaar dat deze 'nieuwe gastarbeider' dezelfde negatieve beeldvorming ondervindt en slecht wordt opgenomen in de Nederlandse samenleving.

Een woord vooraf

Voordat u zich stort op het lezen van dit onderzoek, moet ik eerst wat woorden van dank verstrekken aan iedereen die mij de afgelopen tijd heeft gesteund in het schrijven van mijn scriptie.

Allereerst Bernadette Kester, bedankt voor een piekfijne begeleiding, geruststellende woorden in tijden van paniek en chaos en flexibiliteit op momenten dat de deadline weer eens sneller was dan ik bij kon houden. Ik vond het een fijne samenwerking.

Daarnaast wil ik mijn familie bedanken, die meer dan anderen mijn -vaak onredelijke- stressbuien te verduren heeft gekregen. Ivona, Katarina, Igor, Suzan, Frenki en Ruzica, bedankt voor alle koffie's, momenten van ontspanning, geruststellingen en motiverende woorden. Een speciaal woord gaat daarbij ook uit naar mijn ouders: er waren ongetwijfeld momenten waarop jullie dachten dat ik nooit meer ging afstuderen. Daarom bedankt dat jullie mij zijn blijven steunen. Zonder jullie was het een onmogelijke opgave geweest. Hvala vam!

Last but not least wil ik al mijn vrienden bedanken. Alle fantastische mensen die ik heb ontmoet in Rotterdam: jullie zijn geweldig. Alle mensen uit Tilburg, Bergen op Zoom, Ossendrecht en omgeving die ik het afgelopen jaar verwaarloost heb: ik beloof beterschap. Jullie ook bedankt voor het bieden van een toevluchtsoord op momenten dat ik het nodig had.

Het was een lange, soms moeizame, maar vooral leerzame en succesvolle weg. Met trots en voldoening kijk ik dan ook terug op mijn masterjaar aan de Erasmus Universiteit.

Inhoudsopgave

1 Inleiding.....	5
2 Theoretisch Kader.....	9
2.1.1 Van Hugenoet tot Pool: De aanloop naar het multiculturele drama.....	9
2.1.2 Recente migratie: De Poolse arbeidsmigrant.....	12
2.1.3 Stereotypen en Dreiging.....	14
2.2 Framing.....	19
3 Hypothesen.....	28
4 Methode.....	32
4.1 Dataselectie.....	32
4.2 Meetinstrument.....	33
4.3 Operationalisering.....	35
5 Resultaten.....	42
5.1 Terminologie.....	42
5.2 Attributen.....	44
5.3 Generieke framing.....	50
5.4 Primary definers.....	52
5.5 Turken en Marokkanen.....	58
6 Conclusie.....	59
7 Discussie.....	65
8 Literatuur.....	66
Appendix.....	73

1 Inleiding

De uitbreiding van de Europese Unie [EU] met verschillende Midden- en Oost-Europese landen in 2004 heeft geleid tot een verhoging van het aantal migranten dat van Oost naar West stroomt. Na het openstellen van de grenzen en vrij verkeer van goederen en personen is vooral het aantal Poolse arbeidsmigranten dat om economische redenen de EU introk drastisch gestegen. Volgens een rapport van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatie Centrum [WODC] uit 2010 was het aantal verstrekte tewerkstellingsvergunningen aan Oost-Europese arbeidsmigranten in 2005 ruim 32.000 (WODC, 2010). Dit aantal is anno 2010 uitgegroeid tot meer dan 100.000 (Corpeleijn & Heerschop, 2010).

Hoewel het grootste gedeelte van de stroom aan Poolse migranten na verloop van tijd weer terugkeert naar het vaderland, bestaat er toch een grote angst dat deze groep zich permanent wil vestigen in Nederland (Lucassen, 2010; Meijer, 2010). Ook het jaarrapport integratie van het Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS] bevestigt dat zelfs een kwart van de Oost-Europese migranten, die zich permanent willen vestigen binnen twee jaar weer terugkeert (CBS, 2010). In navolging van de reeds verhitte discussie over de multiculturele samenleving, migratie en integratie, worden deze migranten vaak vergeleken met Turkse en Marokkaanse gastarbeiders. Polen worden zelfs de ‘Marokkanen van de jaren ‘10’ genoemd (Brakema & Hustinx, 2010; Meijer, 2010). Dit heeft in de eerste plaats tot gevolg dat men bang is dat de Poolse migranten dezelfde problemen rondom integratie en criminaliteit zullen veroorzaken. Deze angst en dreiging wordt mogelijk aangewakkerd doordat Polen in hoge mate een subcultuur vormen: de Poolse taal lijkt steeds vaker aanwezig, Polen hebben ondertussen eigen supermarkten en kroegen en er is sprake van kliekjesvorming op de werkvloer (Verkuyten, 1999). Ze lijken zich te separeren van de Nederlandse bevolking. Bovendien lijkt deze groep ook een bepaalde economische dreiging te veroorzaken bij Nederlanders. Mensen zijn bang voor werkloosheid door de komst van goedkopere arbeidskrachten (De Vreese & Boomgaarden, 2005; Pijpers, 2006). Deze morele paniek omtrent nieuwe migranten wordt ook wel het ‘gastarbeidertrauma’ genoemd (De Lange & Pool, 2004).

Verschiedende bronnen hebben zich de afgelopen tijd uitgelaten over de negatieve beeldvorming rondom migranten uit Polen. De overheid waarschuwt in rapporten en brochures bijvoorbeeld voor problemen met Polen (Ministerie van Buitenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2010) en politici in regio’s waar veel Poolse migranten verblijven en werkzaam zijn -zoals Den Haag en Rotterdam- uiten hun frustraties en angsten ten opzichte

van hen (Blokland, 2010). Daarbij is er ook aandacht geweest voor de negatieve beeldvorming die de media schetsen over deze groep (Metz, 2006). Krantenkoppen als 'Help, de Polen komen eraan' of 'Een tsunami van Oost-Europeanen' hebben het nieuws over arbeidsmigranten de afgelopen jaren beheerst. De berichtgeving lijkt veelal te worden *geframed* in negatieve, simplistische stereotypische constructies. In de berichtgeving over Oost-Europeanen worden zij regelmatig geassocieerd met stereotiepen als alcoholmisbruik, criminaliteit, corruptie, overlast en huisjesmelkerij. Een aantal jaren geleden waren deze stereotiepen zelfs het onderwerp van de carnavalskraker 'Een bussie vol met Polen'. Ook rapporten, publicaties en onderzoeken van ministeries, provincies en gemeenten benadrukken de problemen met en stereotiepen over Polen. Een publicatie van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2010) spreekt bijvoorbeeld over slechte buurtparticipatie, gebrekkige communicatie en overlast door Midden- en Oost-Europese migranten en lijkt hiermee af te stevenen op een nieuw integratiedebat. Deze groep is misschien wel extra kwetsbaar voor dergelijke negatieve beeldvorming en berichtgeving. De vaak tijdelijke aard van hun verblijf maakt dat ze de Nederlandse taal slecht beheersen en weinig sociale rechten hebben opgebouwd, waardoor ze een zwakke sociale en werknemerspositie innemen. Een recent krantenartikel uit *Spits* illustreert de frustratie die ook binnen de Poolse gemeenschap zelf bestaat. Deze Polen worden naar eigen zeggen dagelijks geconfronteerd met vooroordelen en stereotiepen. Volgens hen bederft een kleine Poolse minderheid, die zich misdraagt, het imago van de arbeidsmigranten in Nederland (Breure, 2010).

De maatschappelijke relevantie van dit onderzoek naar mediaboodschappen bevindt zich in het talige aspect. Taal is namelijk een communicatiemiddel waarmee wij in staat zijn de werkelijkheid te construeren en te delen met anderen, in dit geval middels nieuwsframing. Negatieve nieuwsframing van bepaalde etnische groepering is gevaarlijk, omdat deze gemedieerde inhoud invloed kan hebben op de houding van het publiek. Oordelen, meningen en attitudes die mensen zich vormen over gebeurtenissen en kwesties zijn onder meer gebaseerd op deze mediaboodschappen (Lippmann, 1922). Negatieve, eenzijdige of stereotiepe berichtgeving kan kortom leiden tot een gevoel van dreiging, een anti-immigranten houding en zelfs tot vijandigheid en agressie jegens minderheden (Boomgaarden, 2006). Wanneer berichtgeving over Poolse migranten negatief of stereotiepe geframed wordt kan dit dus ook gevolgen hebben voor de attitudes van Nederlanders jegens deze groep mensen. Negatieve maatschappelijke tendensen jegens Polen, een negatieve teneur in berichtgeving over deze groep en de mogelijke implicaties die dit heeft, hebben geleid tot

een aantal uitgangspunten met betrekking tot het onderzoek naar dit onderwerp: Poolse migranten worden eerder geframed als migrant, arbeidsmigranten of gastarbeiders dan als expat, buitenlander of allochtoon; ze worden eerder geframed middels negatieve stereotiepe *attributen* als 'verdringing', 'criminaliteit' en 'overlast' dan middels positieve *attributen*; de berichtgeving impliceert een 'economische dreiging' en 'culturele dreiging' door de komst van Polen; de framing wordt gedefinieerd door zekere elites, zoals politici en overheden; de geframede berichtgeving is in de periode 2000 tot 2010 toegenomen, vooral na toetreding van deze landen tot de Europese Unie; en Polen worden direct vergeleken met Turkse en Marokkaanse gastarbeiders. Deze uitgangspunten hebben geleid tot de volgende onderzoeksvraag:

“Hoe worden Poolse migranten in Nederlandse dagbladen geframed in de periode 2000-2010, wie is verantwoordelijk voor deze framing en in hoeverre verschilt de framing van Polen van framing van andere migrantengroepen zoals Turken en Marokkanen?”

Omdat framing van Poolse migranten specifiek in Nederlandse dagbladen niet eerder is onderzocht, richt dit onderzoek zich op een breed scala aan invalshoeken met betrekking tot framing van Polen. De volgende deelvragen staan hierbij centraal:

- *In welke termen -buitenlander, allochtoon, arbeidsmigrant, gastarbeider, expat- worden Poolse migranten geframed?*
- *In hoeverre worden Poolse migranten in termen van positieve en/of negatieve attributen geframed?*
- *In welke generieke thema's worden Poolse migranten geframed?*
- *Wie zijn de primary definers en hoe uiten zij zich tegenover Poolse migranten?*
- *In hoeverre worden Polen in de berichtgeving vergeleken met andere migrantengroepen, zoals Turken en Marokkanen?*
- *Fluctueert de mate van berichtgeving en manier van framing in de periode tussen 2000 en 2010?*

Een automatische en handmatige inhoudsanalyse van een dataset aan artikelen uit verschillende Nederlandse dagbladen moeten antwoord geven op deze onderzoeksvragen. Uit automatische inhoudsanalyse moet blijken in welke termen Poolse migranten geframed worden. Een automatische en handmatige analyse zullen uitwijzen of Polen eerder in termen van negatieve of positieve attributen geframed worden en of de berichtgeving fluctueert. Generieke framing wordt middels de *questionnaire* methode geanalyseerd. De *primary definers* en het 'gastarbeiderstrauma' worden middels een automatische analyse en de NET methode onderzocht. Deze wetenschappelijke relevantie van deze thesis is een voortzetting

van verschillende andere onderzoeken en methodes, maar dan toegepast op een 'nieuwe', tot op heden onbestudeerde groep migranten.

2 *Theoretisch kader*

Om tot een algeheel beeld te komen van framing van Poolse migranten en gegronde hypothesen te formuleren voor het onderzoek, zullen een aantal historische processen, theorieën en eerdere onderzoeken in een bredere context worden geplaatst. Ten eerste zal deze paragraaf zich richten op het historische proces met betrekking tot migratie en arbeidsmigratie. Een geschiedenis van immigratie in Nederland geeft een beter zicht op de betekenis van het huidige immigratiedebat. De geschetste historische migratiepatronen worden vervolgens gerelateerd aan de terminologie die ten aanzien van de verschillende groepen immigranten wordt gebezigd, en de connotaties die de verschillende termen oproepen. Met behulp van dit historische overzicht en de terminologie zal vervolgens een demografische afbakening van de groep Poolse migranten worden gegeven. Deze afbakening moet leiden tot een zekere zelftypering en stereotypering van Polen in Nederland. Deze zelftyperingen en stereotyperingen zijn gebaseerd op kwalitatief onderzoek over Poolse migranten zelf en over Nederlanders. Daarnaast behandelt deze paragraaf aan de hand van *Realistic Conflict Theory*, de wijze waarop minderheden kunnen leiden tot een zeker gevoel van dreiging bij de meerderheidsgroep. Stereotypering staat in nauw verband met de wijze waarop berichtgeving in media geframed wordt. De laatste paragraaf van het theoretische kader richt zich dan ook op *framing*. Daarbij worden de verschillende aspecten van framing uiteengezet die relevant zijn voor dit onderzoek. Dit wordt gedaan aan de hand van het *hierarchy of influences-model* van Shoemaker & Reese (1996) en het *Cascading Network Activation Model* van Entman (2004).

2.1.1 *Van Hugenoot tot Pool: De aanloop naar het 'multiculturele drama'*

Nederland als immigratieland kent een lange geschiedenis waarin verscheidene groepen immigranten een rol speelden, die allemaal om verschillende redenen hun toevlucht tot Nederland zochten. Reeds in tijden van de Verlichting kwamen veel Franse Hugenoten vanwege het open politieke en religieuze klimaat naar 'De Nederlanden' (Berkvens-Stevelinck, 1985). Aan het begin van de 20^e eeuw ontstond een eerste grote migratiestroom op basis van economische motieven. Een groot aantal gastarbeiders, voornamelijk uit mediterrane landen, zochten werk in de mijnen van Limburg. Vanwege een gebrek aan laaggeschoolde arbeiders in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw ontstond een tweede grote migratiestroom. Honderdduizenden gastarbeiders uit landen als Turkije, Marokko, Tunesië, Spanje en Italië die in eigen land geen werk konden vinden zochten hun heil in Nederland. Hoewel een groot aantal van deze gastarbeiders na afronding van hun

arbeidscontract weer terugging naar eigen land, heeft zich onverwachts ook een aanzienlijk deel permanent in Nederland gevestigd. Deze permanente vestiging leidde vervolgens weer tot een vergroting van de migratie, door gezinshereniging en huwelijksmigratie (CBS, 2004). In de jaren '90 kwam een nieuwe lichte migranten Nederland binnen, deze keer als asielzoeker. De burgeroorlogen in Bosnië Herzegovina en Kosovo en de politieke situatie in Irak, Afghanistan en Turkije maakten dat een groot aantal asiolverzoeken ingediend werden bij de Nederlandse overheid (d'Haenens & de Lange, 2001). In de 21^e eeuw ten slotte ontstond opnieuw een grote stroming aan economische migratie. Naast een groot aantal hoogopgeleide 'expats' uit onder andere de VS en Japan, heeft de uitbreiding van de EU er ook voor gezorgd dat er een nieuwe lichte 'laagopgeleide' arbeiders uit Polen om economische redenen naar Nederland kwam (CBS, 2000b; WODC, 2010). Deze laatste lichte migranten staat centraal in dit onderzoek.

Dit korte historische overzicht van het migratieproces toont aan dat Nederland als immigratieland in de recente geschiedenis met verschillende groepen migranten in aanraking is gekomen. De migratieprocessen zijn onder andere op gang gekomen door de zogenaamde open en tolerante cultuur waar Nederland om bekend stond. Vanaf de jaren zeventig begon men echter steeds meer weerstand jegens minderheden te vertonen. Migratie van grote groepen gastarbeiders -zoals Turken en Marokkanen- die cultureel gezien verder van Nederlanders afstonden dan 'oude' migranten, veroorzaakte een zekere angst en ongerustheid onder de Nederlandse bevolking. Hoewel deze arbeidsmigratie eigenlijk van tijdelijke aard was, ontstond er -mede door opgebouwde verblijfsrechten en sociale rechten- een tendens van grootschalige gezinshereniging en later ook huwelijksmigratie. Doordat de overheid destijds nog geen eenduidig integratiebeleid kende, niet voorbereid was op deze grootschalige permanente vestiging en West-Europa in een economische recessie terecht was gekomen, ontstond er een kloof tussen de gastarbeiders en de Nederlandse samenleving (Lucassen, 2006). Reeds in 1971 achtte sociologe Hilda Verwey-Jonkers het bijvoorbeeld nodig de eufemistisch bedoelde term 'allochtonen' te introduceren in de plaats van de inmiddels beladen termen 'gastarbeiders' en 'immigranten' (Yanow & Van der Haar, 2010).

De ontwikkelingen op het gebied van migratie leidden in de grote (voor)steden tot werkloosheid en separatie. Dit had vervolgens ook weer repercussies voor de integratie en de sociale positie van eerste, tweede en zelfs derde generatie nakomelingen van deze arbeidsmigranten (Lucassen, 2006). Nadat zich in de jaren '90 nog een grote groep asielzoekers uit onder andere voormalig Joegoslavië, Irak en Afghanistan vestigde in

Nederland, kwam het totaal aantal niet-westerse allochtonen in 2000 uit op 1.408.000 (CBS Statline, 2011). Inmiddels had de oorspronkelijk eufemistisch bedoelde term 'allochtoon' een negatieve connotatie gekregen en is vanwege zijn pejoratieve lading vervangen door termen als 'Nieuwe Nederlander' (Prins, 2010). De nieuwe terminologie had echter geen positieve effecten. Problemen op het gebied van huisvesting, scholing en werk versterkten opnieuw de negatieve beeldvorming. Het politieke en sociale klimaat met een multiculturele ideologie veranderde in een nadrukkelijk Nederlands georiënteerde samenleving, waarin migranten worden geacht te assimileren. De veranderingen waren het meest voelbaar in de politiek, waar rechts georiënteerde partijen en politici als Pim Fortuyn steeds meer draagvlak kregen. Het open en tolerante karakter van de Nederlandse samenleving lijkt sinds de laatste eeuwwisseling te zijn vervangen door een samenleving die zich vijandig opstelt tegenover andere etnische groepen (Coenders, Lubbers, Scheepers & Verkuyten, 2008). Men is klaar met het 'doodknuffelen' van allochtonen in het 'multiculturele drama' en pleit voor een hardere aanpak van migranten en integratie. Dit heeft een nieuw nationaal discours met zich mee gebracht dat bekend werd onder de noemer 'Nieuw Realisme'. Dit discours lijkt te worden beheerst door een sterk stigmatiserende, simplificerende wij-zij deling, waarin welbekende dichotomieën als 'autochtoon' versus 'allochtoon' de overhand krijgen (Prins, 2010). Met uitzondering van 'expats' hebben migranten de afgelopen jaren dus behoorlijk onder druk gestaan, met als gevolg dat nieuwe migranten -zoals Polen- niet altijd met open armen verwelkomd worden.

Het nieuwe discours is dus gepaard gegaan met de komst van nieuwe beladen termen ter aanduiding van verschillende groepen migranten. Waar in de jaren '70 vooral de term 'gastarbeider' een negatieve connotatie droeg, is tegenwoordig vooral de term 'allochtoon' beladen. Van Gorp (2006) noemt dit fenomeen ook wel 'labelling'. Hij benadrukt dat het gebruik van een bepaalde term een evaluatief aspect indiceert en vaak is gebaseerd op een zeker archetype. Zo draagt het woord 'allochtoon' in Nederland en België vaak de connotatie Turk of Marokkaan. De geschiedenis leert ons echter dat deze termen *floating signifiers* zijn. Dat wil zeggen dat de connotatie door de jaren heen verandert. Waar het woord 'allochtoon' nu vooral geassocieerd wordt met Turken en Marokkanen, is dat over een aantal decennia misschien wel met Polen of Bulgaren. Het is daarom ook interessant om te kijken op wat voor wijze Polen 'gelabelled' worden. In de meest ruime zin moeten we daarentegen eerst afbakenen wat nu precies een allochtoon is? Wanneer is iemand arbeidsmigrant en wanneer is iemand gastarbeider? En nog belangrijker: Wanneer is iemand gastarbeider of arbeidsmigrant

en wanneer is iemand een expat? Er lijkt namelijk een wezenlijk verschil te bestaan in de wijze waarop de term ‘gastarbeider’ en de term ‘expat’ worden geïnterpreteerd, beiden hebben een totaal andere lading. Hoewel al deze verschillende termen denotatief vrijwel hetzelfde betekenen, hebben zij alle andere connotaties. Het is daarom van belang de termen duidelijk af te bakenen, zowel denotatief als connotatief.

De meest basale term die men kan gebruiken voor iemand die zijn verblijf in Nederland zoekt, is ‘migrant’. Een *migrant* wordt door Corpeleijn (2006) beschouwd als iemand die niet geboren is in Nederland, zich inschrijft bij een Nederlandse gemeente en van plan is langer dan een half jaar in Nederland te verblijven. Een *arbeidsmigrant* is iemand die migreert vanwege economische motieven (CBS, 2000a). In het jaarrapport integratie maakt het CBS een onderscheid tussen arbeidsmigranten die zich permanent willen vestigen en tijdelijke arbeidsmigranten (CBS, 2010). *Tijdelijke arbeidsmigranten* verblijven niet langer dan een half jaar aaneengesloten in Nederland en schrijven zich dan ook niet in bij de gemeentelijke basisadministratie. Een *gastarbeider* is volgens de officiële definitie een tijdelijke arbeidsmigrant (Castels, 1986). Deze term wordt echter, vanwege de pejoratieve lading weinig meer gebruikt en lijkt vervangen te zijn door de term (tijdelijke) arbeidsmigrant. Een *expat* of ‘expatriate’ is in feite ook een arbeidsmigrant. De brede, oorspronkelijke definitie van een expat is ‘iemand die tijdelijk in een land verblijft met een andere cultuur dan die waarmee hij op is gegroeid’. Vaak wordt deze expat uitgezonden door een werkgever in het vaderland. In gangbare discoursen heeft de expat echter meer de status van kennismigrant of professional met de connotatie multinational en wordt daardoor vaak niet toegepast op migranten die laaggeschoold werk uitvoeren (Vink, 2009). Een *allochtoon* is volgens de standaarddefinitie van het CBS een ‘persoon van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren’ (www.cbs.nl). Deze laatste term is interessant omdat het vrijwel alle migranten beslaat, maar voornamelijk in verband lijkt te worden gebracht met niet-westerse migranten. Een *asielzoeker* tot slot is volgens een definitie van het CBS een ‘persoon die een aanvraag om toelating als vluchteling heeft ingediend’ (CBS, 2011). In dit onderzoek zal de term asielzoeker echter niet opgenomen worden omdat de recentelijk geïmmigreerde Polen niet onder de categorie ‘vluchteling’ vallen. De termen (im)migrant, arbeidsmigrant, gastarbeider, expat en allochtoon worden derhalve onderzocht in relatie tot Polen in Nederland.

2.1.2 *Recente migratie: De Poolse arbeidsmigrant*

Poolse migranten komen terug in verschillende rapporten van onder andere het CBS,

het WODC en verschillende ministeries. Corpeleijn (2006) spreekt in een rapport over werknemers en migranten uit Oost-Europese lidstaten van de EU bijvoorbeeld al over oude en nieuwe Oost-Europese migranten. De oude migranten waren voornamelijk politieke vluchtelingen uit het communistische regime, terwijl de nieuwe migranten voornamelijk arbeidsmigranten zijn. Wel is er sinds de jaren '80 al sprake geweest van tijdelijke arbeidsmigratie in land- en tuinbouw vanuit Polen. Volgens cijfers van WODC (2010) viel er halverwege het eerste decennium van de 21^e eeuw een aanzienlijke piek waar te nemen in arbeidsmigratie. Deze piek houdt verband met het openstellen van de grenzen naar aanleiding van de uitbreiding van de Europese Unie. Na de eerste grote uitbreiding in 2004 trok een groot aantal Polen naar Nederland, vooral omdat er hier behoefte was aan goedkope werkrachten voor laaggeschoolde banen. Cijfers van het CBS (Nicolaas, 2007) tonen aan dat het aantal (permanente) migranten van Poolse afkomst is gestegen van 16.000 in 2000 naar 30.000 in 2006. Het aantal banen van tijdelijke arbeidsmigranten uit Oost-Europa is in dat jaar ten opzichte van het jaar 2000 zelfs verdriedubbeld naar bijna 100.000 (door 72.000 werknemers). Wegens grote werkeloosheid in hun thuisland kwamen deze arbeiders massaal naar West-Europa toe om zich te verzekeren van een inkomen. De toetreding tot de EU lijkt daarmee een belangrijke rol te hebben gespeeld in groei van de migratie.

De cijfers uit juni 2010 indiceren dat de groep Poolse arbeidersmigranten veruit het grootst is: 102.000 (Corpeleijn & Heerschop, 2010). Deze cijfers zijn echter samengesteld op basis van loonaangifte bij de belastingdienst en telt slechts de tewerkgestelde groep met een Pools paspoort. De groep Poolse migranten is hoe dan ook de snelst groeiende groep westerse allochtonen. Ze vormen per 1 januari 2010 zeven procent van de groep westerse allochtonen (in totaal 1.501.000) ten opzichte van drie procent in 2000. Het aantal niet-westerse allochtonen is per 1 januari 2010 1.858.000 wat uitkomt op een totaal aantal van 3.360.000 allochtonen in Nederland.

De Poolse arbeidskrachten zijn voornamelijk werkzaam in de land- en tuinbouwindustrie (Corpeleijn, 2007). Het merendeel van de werknemers uit Polen heeft een woonadres in het buitenland. Bijna de helft is werkzaam via een uitzendbureau, ongeveer 75% van hen is twintiger of dertiger en ongeveer 36% van deze groep is vrouw (Corpeleijn, 2009). Om technische redenen (dubbele nationaliteit, zwart werk) is echter een gedeelte van de werknemers uit Polen niet meegeteld in deze cijfers. De groep is dus waarschijnlijk nog omvangrijker dan dat deze cijfers indiceren. Een ander belangrijk kenmerk van deze groep is dat hun migratie van tijdelijke aard is. Het overgrote deel van de Poolse migranten gaat na enige tijd weer terug naar het vaderland (De Boom, Weltevrede, Rezai & Engbersen, 2008).

De Poolse arbeidsmigranten zijn daarmee te vergelijken met Spaanse en Italiaanse migranten uit de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw. Vooralsnog vertoont deze groep migranten geen neigingen tot grootschalige gezinshereniging. Voor Polen is de economische situatie in het thuisland immers ook gunstiger dan voor bijvoorbeeld Turken en Marokkanen destijds. Bovendien zijn Polen makkelijker in staat zich vrij te bewegen tussen het thuisland en het gastland, waardoor pendelmigratie niet belemmerend is voor bijvoorbeeld het recht op vestiging in Nederland (Nicolaas, 2011).

Op basis van de cijfers van het CBS en het WODC typeren we Polen in Nederland als volgt: De Polen zijn overwegend man, jonger dan 40 jaar, werkzaam in Nederland maar woonachtig in het buitenland, werkzaam in de lagere beroepsklasse waaronder de land- en tuinbouwindustrie en de bouw, wiens verblijf in Nederland voornamelijk van tijdelijke aard is.

2.1.3 Stereotiepen en dreiging

De verhoogde migratie van Polen is zoals gezegd in navolging van een lange reeks aan migratiestromen die hebben geleid tot een multiculturele samenleving. Vanwege de problematiek rondom migranten en integratie is de *beeldvorming* ten aanzien van de multiculturele samenleving veranderd. Er bestaat twijfel over de oorsprong van deze veranderde beeldvorming. Een aantal mensen oppert dat met het ‘Nieuwe Realisme’ slechts het discours rondom migranten en multiculturalisme is veranderd (Prins, 2010) of dat de negatieve beeldvorming ten aanzien van allochtonen aan het licht is gebracht met de opkomst van politici als Pim Fortuyn (Gijsberts & Davegos, 2004). Je zou kunnen stellen dat men zich steeds meer bewust is geworden van etnische identiteiten. De negatieve beeldvorming beperkt zich overigens niet alleen tot niet-westerse migranten. Het *gastarbeiderstrauma* uit de jaren zeventig heeft geleid tot een bepaald negatief beeld jegens een groot aantal migrantengroepen, waaronder Poolse arbeidsmigranten (De Lange & Pool, 2004).

Beeldvorming wordt in grote mate geleid door generaliserende, karakteriserende simplificerende denkbeelden over bepaalde groepen, ook wel stereotiepen genoemd. Volgens *Social Identity Theory* (Tajfel & Turner, 1979) en *Social Categorization Theory* (Tajfel, 1981) zijn mensen van nature geneigd om hun omgeving op te delen in groepen, sociale categorieën. Deze categorievorming vindt plaats op basis van kenmerken die ons ofwel onderscheiden van mensen die anders zijn, ofwel binden met mensen waarmee we overeenkomen. Onze cultuur representeert een dergelijke sociale groep. Mensen met een andere cultuur, met andere normen en waarden representeren een andere sociale categorie, ook wel sociale of etnische

identiteit genoemd (Verkuyten, 1999). Deze identiteitsrelevantie wordt uitgedragen door gedragsmanifestaties, gedragsconsequenties en stereotiepe gedragsverwachtingen. Dit wil zeggen dat sociale categorisering bepaalde stereotiepe verwachtingen voortbrengt over het gewenste gedrag van mensen, zowel binnen (*ingroup*) als buiten (*outgroup*) de sociale categorie.

Sociale categorisering is op zichzelf vaak geen probleem, de betekenissen en consequenties die sociale categorisering kan hebben -zoals stigmatisering en ongelijke behandeling- daarentegen wel. Wanneer negatief gedrag van een kleine minderheid leidt tot negatieve stereotypering van een gehele sociale categorie bijvoorbeeld, kunnen de consequenties problematisch zijn. Hoewel iedereen meerdere identiteiten heeft, blijken mensen anderen vooral op basis van één sociale identiteit te beoordelen, in dit geval de etnische identiteit. Volgens Tajfel en Turner vergelijken wij onze eigen groep, de *ingroup* voortdurend met andere groepen met het oog op het verwezenlijken van een positief zelfbeeld. Dit heeft tot gevolg dat andere groepen vrijwel altijd negatiever worden beoordeeld dan de eigen sociale groep. Als gevolg van deze 'out-group evaluation' ontstaan dus regelmatig bepaalde negatieve stereotypen (Stephan & Stephan, 2000). Het sociale proces waarbij andere sociale categorieën negatief worden geëvalueerd, wordt ook wel aangeduid met de term *Othering*. De *outgroup* wordt daarbij in de positie geplaatst van De Ander (Pickering, 2001).

Stereotypering en zelftypering Polen

De recentelijk 'geïmmigreerde' Polen zijn nog niet eerder onderwerp geweest van stereotyperingonderzoek in Nederland. Er is dus geen wetenschappelijke basis voor stereotyperingen die Nederlanders hebben over deze groep mensen. Volgens Verkuyten (1999) is er sprake van samenhang tussen bepaalde stereotiepen die circuleren in de maatschappij en de wijze waarop groepen zichzelf typeren: zelfstereotypering. Mensen delen buiten anderen ook zichzelf in tot een sociale categorie. Daarbij zien zij zichzelf in de eerste plaats niet als individu, maar identificeren zich vooral als onderdeel van deze sociale categorie, zoals Turk of Nederlander. De kenmerken van de groep worden in dat geval geprojecteerd op henzelf. Dit heeft tot gevolg dat mensen met een overeenkomende zelfdefinitie zich op dezelfde wijze gaan gedragen en zien. De gedeelde opvattingen, ideeën en waarden van de sociale categorie staan model voor het handelen van een individu. Stereotypering wordt dus impliciet ook veroorzaakt doordat mensen zichzelf stereotyperen als lid van een sociale categorie, met alle bijkomende kenmerken. De wijze waarop groepen naar

zichzelf kijken, over zichzelf denken en zichzelf typeren is dus relevant bij onderzoek naar stereotypering. Onderzoek naar zelftypering, of erkenning van een bepaald stereotiepe imago door Poolse migranten, kan dus een goede basis zijn om te achterhalen welke stereotiepen dominant zijn onder de Nederlandse bevolking en in Nederlandse media.

De Boom, Weltevrede, Rezai en Engbersen (2008) hebben in het rapport ‘Oost-Europeanen in Nederland’ op kwalitatieve wijze onderzoek gedaan naar de leefsituatie van onder andere Polen in Nederland. Zij hebben daarbij een aantal Poolse migranten geïnterviewd. Een eerste typering die Polen zichzelf toebedelen in dit onderzoek is *crimineel*. Naar eigen zeggen worden zij regelmatig als zodanig gestereotypeerd door de Nederlandse bevolking. Volgens het rapport ‘Oost-Europeanen in Nederland’ is het aantal verdachten van een misdrijf binnen de groep Oost-Europeanen in Nederland inderdaad gemiddeld erg hoog, maar moet tegelijkertijd gerelativeerd worden. Hoewel de cijfers nog niet zo hoog reiken als de criminaliteitscijfers voor niet-westerse allochtonen, benaderen ze elkaar wel. Het gaat dan voornamelijk om autodiefstallen, drugs- en sigarettenhandel, zakkenrollen et cetera (De Boom, Weltevrede, Rezai, & Engbersen, 2008). Het gevaar van dergelijke rapporten is dat ze grote groepen mensen generaliseren. Volgens het jaarrapport integratie is het percentage Polen dat verdacht wordt van een misdrijf minder dan één procentpunt hoger dan het percentage autochtonen dat verdacht wordt van een misdrijf (CBS, 2010) en anderhalf procentpunt lager dan Midden- en Oost-Europeanen in het algemeen.

Een specifieke vorm van criminaliteit die vaak geassocieerd wordt met Oost-Europeanen is *illegaliteit*. Na toetreding van verschillende Oost-Europese landen in 2004 is illegale migratie drastisch afgenomen (De Boom et al, 2008). Het stigma lijkt echt in stand te zijn gebleven. In plaats van illegale migratie lijken ze nu in verband te worden gebracht met illegale arbeid of illegale bewoning. Van Gorp (2006) noemt ‘illegaliteit’ het meest stigmatiserende label, omdat het vaak doorgetrokken wordt naar allerlei illegale activiteiten die verband houden met criminaliteit, zoals mensensmokkel en diefstal.

Een derde typering is dat Polen veel *overlast* veroorzaken. Ze produceren veel vuil dat ze rond laten slingeren, ze maken tot in het holst van de nacht lawaai, ze bezetten alle parkeerplaatsen in de straat en zijn allemaal alcoholverslaafd. Naar eigen zeggen wordt deze groep regelmatig als zodanig in beeld gebracht, dan wel door de autochtone omgeving, dan wel door de media. ‘Als een dronken Pool een lantaarnpaal aanrijdt, dan staat dat in de krant. Als een student dat doet, staat dat niet in de krant. Alle uitwassen staan erin.’ is de reactie van een sleutelpersoon in het onderzoek van De Boom et. al. (2008). Er is een nieuwe vrees

ontstaan voor het hebben van Poolse burenen. Verschillende stemmen laten echter weten dat er maar mondjesmaat klachten binnenstromen over overlast. De enige serieuze klacht gaat over het gebrek aan parkeerplaatsen (De Boom et al, 2008).

Deze overlast houdt verband met de vierde typering waar Polen vaak mee in verband worden gebracht. In tegenstelling tot de eerste drie typering representeert deze de Poolse migrant echter als slachtoffer. Polen worden op verschillende wijzen *uitgebuut*, wat enige empathie en compassie zou kunnen opwekken in de Nederlandse samenleving. Empathie en compassie worden in dit onderzoek beschouwd als positieve emoties. *Huisjesmelkerij* lijkt haast een sleutelwoord als het gaat over Polen. Ze worden door malafide uitzendbureaus regelmatig in grote getale in te kleine appartementen en huizen geplaatst waarvoor ze vaak ook nog eens woekerhuren moeten betalen. Het grote aantal arbeidsmigranten in een te kleine leefruimte zorgt vaak weer voor overlast in de buurt (De Boom et al, 2008). Dergelijke uitbuiting van Poolse migranten lijkt zich overigens niet alleen te beperken tot huurbazen. Ook op de arbeidsmarkt lijken ze regelmatig ten prooi te vallen aan malafide uitzendbureaus of werkgevers. Het is in het verleden voorgekomen dat Polen werden onderbetaald en gedwongen waren onder zware omstandigheden te werken.

De laatste stereotype is eveneens ten gunste van Poolse migranten. Van alle Oost-Europeanen worden vooral Polen vaak geprezen om hun *goede arbeidsethiek*. Het zijn harde werkers die voor weinig geld efficiënter werken dan de meeste Nederlanders (Paalman, 2008). Vanuit de land- en tuinbouwindustrie en vanuit de politiek wordt bovendien geroepen dat Poolse migranten nodig zijn om vacatures te vullen op de arbeidsmarkt. Het gaat dan vaak om banen waar niet genoeg Nederlanders voor te vinden zijn. In een toenemend vergrijzende samenleving lijken arbeidsmigranten van fundamentele waarde.

Realistic Conflict Theory en dreiging

Sociale categorisering, stereotypering en zelftypering hoeven echter niet per definitie nadelige gevolgen te hebben en leiden tot anti-immigratiesentiment. Wanneer sociale groepen in een maatschappij daarentegen conflicterende belangen hebben of met elkaar concurreren om dezelfde schaarse 'goederen', kan er volgens de *Realistic Conflict Theory* wel sprake zijn van dreiging (Sherif, Harvey, White, Hood & Sherif, 1961; Stephan et al, 1999). Schaarse goederen zijn in deze context zowel materiële goederen zoals banen of woningen, als immateriële goederen zoals normen en waarden (Boomgaarden, 2006). Conflicten die voortvloeien uit de concurrentie tussen groepen kunnen vervolgens weer leiden tot vooroordelen en discriminatie. In de discussie over Polen bestaat bijvoorbeeld het gevaar dat

de Nederlandse bevolking zich bedreigd voelt, doordat Poolse migranten concurrerend kunnen zijn op de arbeidsmarkt. Het idee heerst dat Polen goedkoop zijn, onder slechte omstandigheden bereid zijn te werken en daardoor Nederlandse werknemers van de arbeidsmarkt verdringen. Daarnaast is de afgelopen jaren een tekort ontstaan op de huizenmarkt. De toestroom van Poolse migranten maakt de concurrentie op de huizenmarkt nog groter en vergroot daardoor de mogelijke perceptie van dreiging die Nederlanders hebben ten aanzien van Polen. Het immigratie- en integratiedebat van de afgelopen jaren heeft bovendien ook tot een zekere dreiging geleid, die mogelijk consequenties heeft voor de immigranten van nu. Het eerder genoemde ‘gastarbeiderstrauma’, voortgekomen uit problemen die ontstaan zijn met gastarbeiders uit de jaren zestig en zeventig heeft drie potentiële gevolgen: doordat eerdere migranten relatief meer aanspraak maken op de Nederlandse verzorgingsstaat (uitkeringen, bijstand) kunnen Nederlanders zich in economische zin bedreigd voelen bij de komst van nieuwe migranten. De angst dat Poolse migranten langer blijven dan dat ze welkom zijn en uiteindelijk ook aanspraak gaan maken op de verzorgingsstaat is een voorbeeld van economische dreiging. Doordat het idee heerst dat gastarbeiders uit de jaren zestig en zeventig slecht zijn geïntegreerd of geassimileerd in de Nederlandse samenleving, is er concurrentie ontstaan rond heersende normen en waarden en voelen Nederlanders zich soms in culturele zin bedreigd. Polen zijn als inwoners van de Europese Unie niet verplicht in te burgeren en beginnen zich bovendien op een aantal plaatsen te concentreren en een eigen infrastructuur van winkels, cafés en kerken te ontwikkelen. Doordat immigranten tot slot relatief vaker betrokken zijn bij misdaad en criminaliteit kunnen immigranten als geheel een veiligheidsbedreiging teweeg brengen (Boomgaarden, 2006). Hoewel Polen volgens De Boom et al (2008) relatief weinig betrokken zijn bij criminele activiteiten kan deze dreiging dus ook uitwerkingen hebben op het veiligheidsgevoel van Nederlanders.

Samenvattend is beeldvorming dus het concrete resultaat van een evaluatie-proces tussen sociale groepen, met mogelijk negatieve stereotypen tot gevolg. Deze stereotypen over de *outgroup* vertalen zich onmiddellijk in de manier waarop wij ons tot De Ander richten en hun boodschap opvatten en interpreteren (Pinto, 2004). Stereotypen lijken samenhang te vertonen met zelftypering. Het vormen van een sociale categorie gaat gepaard met het vormen van zelftyperingen over die eigen categorie. Naarmate wij vaker we in aanraking komen met deze zelftyperingen en stereotypen, des te krachtiger ze worden en in grotere mate onderdeel kunnen worden van een anti-immigratie sentiment. Wanneer we met andere groepen

concurreren om schaarse goederen, kan dit bovendien leiden tot dreiging en kunnen stereotiepen omslaan in vooroordelen en discriminatie (Boomgaarden, 2006).

2.2 *Framing theorie*

De kern van dit onderzoek is de wijze waarop media Poolse migranten weergeven of representeren. De stereotypen en zelftyperingen van Poolse migranten lijken verband te houden met mediadiscoursen over deze groep. Zij worden namelijk vaak door media in het maatschappelijke of sociale discours gebracht en media bestendigen of bevestigen deze stereotiepen. Mediaboodschappen zijn nooit simpelweg exacte representaties van de werkelijkheid, zij zijn altijd onderhevig aan een selectieproces dat *framing* wordt genoemd. Dit proces heeft als belangrijke functie dat het orde schept en betekenis geeft aan een op zichzelf betekenisloze en ordeloze werkelijkheid. 'Frames supply a central organizing idea or story line that provides meaning to an unfolding strip of events, weaving a connection among them' (Gamson & Modigliani, 1987 in Kinder, 2007). Framing doet zich voor als er meerdere benaderingen en interpretaties van een kwestie mogelijk zijn (Kinder, 2007). Naar een definitie van Entman (1993) is framing het selecteren van bepaalde informatie of interpretaties om die vervolgens te laten opvallen, te *highlighten*. Bepaalde gebeurtenissen worden geselecteerd boven anderen, of bepaalde informatie rondom een gebeurtenis wordt geselecteerd boven andere informatie. Door deze informatie op een bepaalde, opvallende manier in de tekst te plaatsen krijgt het voor het publiek vanzelf een specifieke betekenis. De meest essentiële informatie wordt bijvoorbeeld in de kop of lead geplaatst, benadrukt middels foto's of beeldmateriaal of bevestigd middels uitspraken van belangrijke bronnen.

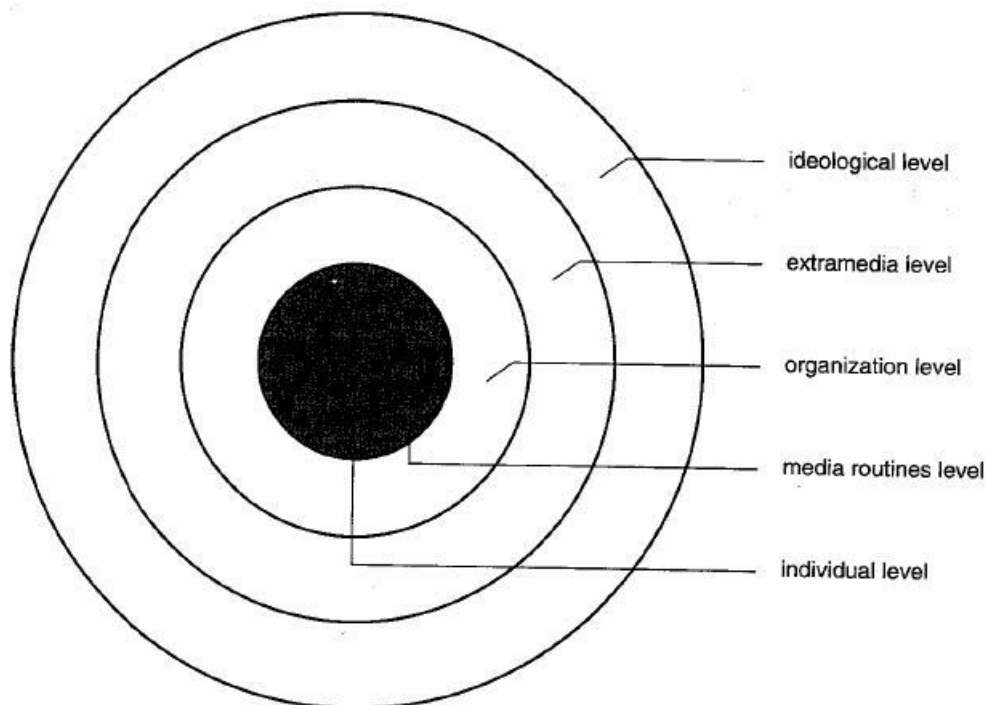
Hoewel het voorgaande een bewust proces insinueert, is framing vaak juist een onbewuste handeling. Het komt voort uit de vier locaties waarin framing plaatsvindt en vorm krijgt: de communicator, de tekst, het publiek en in de cultuur (Entman, 1993). De communicator is verantwoordelijk voor de wijze waarop bepaalde gebeurtenissen of kwesties worden beoordeeld. Die beoordeling is gebonden aan normen, waarden en overtuigingen. Frames komen tot uiting in een tekst door de aan- of afwezigheid van bepaalde woorden, uitingen, stereotiepen, informatiebronnen, morele oordelen en feiten. Het publiek heeft vervolgens een eigen reeks cognitieve frames die al dan niet met de gecommuniceerde of tekstuele frames overeenkomen. Een cultuur tot slot, bestaat uit een reeks heersende (hegemonische) frames die gedeeld worden door een sociale groep en tot uiting komen in de denkbeelden van zowel het publiek als (media)discoursen.

Doordat framevorming op diverse locaties plaatsvindt, is het lastig vast te stellen door

welke factoren een frame bepaald wordt. Bovendien hangt het af over wat voor soort frame men het heeft. In dit onderzoek gaat het voornamelijk over tekstuele frames: frames gelokaliseerd in dagbladteksten. Deze frames worden vervolgens geplaatst in de context van bredere culturele frames.

Invloeden op framing

De frames in dit onderzoek worden bepaald of zijn afhankelijk van selectieprocedures in het journalistieke proces. Op welke niveaus selectie plaatsvindt is op visuele wijze in kaart gebracht door Shoemaker en Reese (1996) in hun *hierarchy of influences model*. Volgens Shoemaker en Reese (1996) zijn er vijf niveaus te onderscheiden die van invloed zijn op nieuwsframing: ideologie, *extramedia*, nieuwsorganisaties, routines en individuen (zie figuur 1). Deze vijf niveaus geven tezamen vorm aan de inhoud van mediaboodschappen en zijn dusdanig gestructureerd dat de buitenste kring aan de top van de hiërarchie staat en de binnenste kring de minste invloed uitoefent. In dit onderzoek staan vooral drie niveaus centraal: ideologie, extramedia en routines.

Figuur 1 Hierarchy of Influences Model (Shoemaker & Reese, 1996)

Ideologie

Media-invloed op *ideologisch niveau* komt voort uit een systeem van betekenissen en gedeelde ideeën waarbij zaken als ‘gezond verstand’ en ‘logica’ een grote rol spelen (Reese, 2001). Dit wil zeggen dat de wijze waarop nieuws vorm krijgt afhankelijk is van wat cultureel beschouwd wordt als ‘normaal’ of ‘logisch’, de culturele context waarin een tekst vorm krijgt (Van Gorp, 2007). De wijze waarop ideologie samenhangt met nieuwsinhoud is vaak een onbewust en bijna onvatbaar verband. Het ideologische kan begrepen worden als de heersende discoursen die over bepaalde verschijnselen of gebeurtenissen in de media circuleren. Het ideologische effect is dat mensen iets als ‘normaal’ en ‘logisch’ opvatten, door de invloed van die dominante discoursen. Zo ook wel nieuws. Het politieke klimaat, beeldvorming en stereotypen jegens minderheden en de attitude jegens de multiculturele samenleving zijn voorbeelden van culturele factoren die van invloed zijn op de inhoud van een mediaboodschap. (Stereo)typeringen, politieke factoren en nationale discoursen omtrent bepaalde thema's moeten dan ook in acht worden genomen bij het analyseren van mediaboodschappen. Hoe wij als samenleving bijvoorbeeld denken over migranten in het algemeen en Poolse migranten specifiek kan bepalen welke factoren benadrukt worden bij het produceren van nieuws. Omdat het minderhedendebat van de afgelopen jaren er bijvoorbeeld toe heeft geleid dat berichtgeving over de problematiek van migranten geïnternaliseerd is, zullen aspecten als overlast of criminaliteit wellicht meer benadrukt worden in berichtgeving over Polen.

Extramedia

Een tweede niveau van media-invloed wordt gerepresenteerd door *extramedia*. Dit perspectief erkent het gegeven dat media geen alleenrecht hebben op framing van gebeurtenissen, maar dat verschillende externe instituties ook een zekere invloed uitoefenen op de inhoud van berichtgeving. Deze instituties behelzen onder andere diverse overheidsinstanties, sociale bewegingen, adverteerders en invloedrijke bronnen (Reese, 2001). Media zijn in zekere zin onderworpen aan bepaalde machthebbende elites en de belangen die deze hebben. Vanuit dit oogpunt is berichtgeving dus nauw gelieerd aan macht en machtsverhoudingen. Van Gorp (2007) maakt dan ook een belangrijk onderscheid in *framing by media* en *framing through media*. ‘Framing through media’ wordt gekenmerkt door zekere sponsors, zoals politici. Zij zijn in staat om bepaalde frames via de media door te spelen naar het publiek. Zodoende is het in framing-analyses ook relevant om te kijken naar bronnen. Is het discours afkomstig van de media zelf of van externe ‘sponsors’? Hierbij moet in acht

worden genomen dat media deze inhoud ook weer framen door het selecteren van specifieke uitspraken of boodschappen. Stuart Hall noemt deze sponsors ook wel de *primary definers*. Primary definers zijn de officiële bronnen waar media van afhankelijk zijn in hun berichtgeving. Deze officiële bronnen zijn vaak elites als politici die dus macht hebben over het vormen of definiëren van bepaalde gebeurtenissen en kwesties in het nieuws. De media functioneren slechts als secundaire 'definers'. Wanneer nieuwsframing van gebeurtenissen of kwesties onder druk staat, is het dus belangrijk om te kijken naar de primaire bronnen die betrokken zijn bij de productie van nieuws (Cricher, 2008).

Nieuwsroutine

Het derde niveau van media-invloed dat relevant is voor dit onderzoek is het niveau van de *nieuwsroutine*. Nieuwsroutines zijn gemodelleerde, routinematige, herhaalde gewoontes en vanzelfsprekendheden die journalisten toepassen bij het uitvoeren van hun werkzaamheden (Shoemaker & Reese, 1996). Iedere journalist en nieuwsorganisatie werkt volgens bepaalde structuren of patronen, die nodig zijn om nieuws op een zo efficiënt mogelijke wijze te construeren (Reese, 2001). Routines bepalen bijvoorbeeld wat wel beschouwd wordt als nieuws en wat niet beschouwd wordt als nieuws: de nieuwswaarden. Daarbij is selectie van nieuws en het *highlighten* van de meest cruciale informatie een belangrijk aspect. Een bekende journalistieke routine is bijvoorbeeld het plaatsen van de belangrijkste informatie in de kop en lead van een artikel (Phalen & Algan, 2001). Volgens Phalen & Algan (2001) lezen mensen bovendien vaak slechts het eerste gedeelte van nieuwsartikelen. Wat het publiek als belangrijk beschouwt kan beïnvloed worden door de plaatsing van informatie en de volgorde waarin het verschijnt (Entman, 1993, 2004).

Een belangrijke nieuwswaarde is volgens Galtung en Ruge (1965) daarnaast culturele bekendheid of voorspelbaarheid. Journalisten framen bepaalde gebeurtenissen of thema's dan ook op een herkenbare, soms simplistische of stereotypische wijze opdat de inhoud aansluit bij het cognitieve en culturele referentiekader van het publiek. Van Gorp (2006) kaart aan dat journalisten vaak zelfs expliciete parallellen trekken met gebeurtenissen en personen uit het verleden om nieuwe issues context te bieden. Zo worden er regelmatig vergelijkingen gemaakt tussen verschillende oorlogen, dictators, natuurrampen of migrantengroepen, opdat bepaalde gebeurtenissen een zekere herkenning of een zeker houvast genereren. Daarnaast is conflict bijvoorbeeld een nieuwswaarde die regelmatig terugkeert in berichtgeving; een benaderingswijze die lijkt aan te spreken tot het publiek. Dit leidt onder andere tot een specifieke nadruk op spanningen tussen groeperingen of individuen. De berichtgeving wordt

hierdoor vaak zwart-wit en derhalve ook vaak simplificerend teruggebracht tot tegenstellingen (De Vreese, 2005b).

Berichtgeving in termen van spanningen of conflict kan een reflectie zijn van een bepaald heersend gevoel van dreiging die migranten teweegbrengen in de samenleving. In het kader van deze spanningen en dreiging deed Boomgaarden (2006) onderzoek naar framing van immigranten in Nederlandse media. Aan de hand van *Realistic Conflict Theory* vormde hij drie algemene (of generieke) frames die centraal staan in de berichtgeving over migranten: *economic threat*, *cultural threat* en *security threat*. Aan de hand van een inhoudsanalyse van 415 nieuwsitems over immigranten en immigratie constateerde hij dat berichtgeving over deze groep voornamelijk geframed werd in termen van veiligheidsdreiging en culturele dreiging. De vijf Nederlandse dagbladen richtten zich daarbij sterker op culturele dreiging dan het televisienieuws.

Waar Nederland te maken heeft met een migratiestroom uit Polen, staan in Italië voornamelijk Roemeense migranten centraal. Uccellini (2010) deed onderzoek naar generieke frames met betrekking tot migratie en dreiging in berichtgeving over deze Roemenen. Aan de hand van een inhoudsanalyse onderzocht zij vijftig artikelen uit het Italiaanse dagblad *La Repubblica* in de periode 1989-2009 op framing van Roemeense migranten. Zij vond de generieke thema's 'socio-cultural threat' en 'economic threat' terug in de manier waarop Roemenen in Italiaanse media geframed worden. Opvallend aan dit onderzoek is de toename van berichtgeving en versterking van deze frames na toetreding van Roemenie tot de Europese Unie. Toetreding was in de context van migranten en media een *key-event* met betrekking tot de wijze waarop Roemenen geframed werden in Italiaanse dagbladen. Hoewel Roemenie officieel tot de 'ingroup' van de Europese Unie behoort, lijkt het openstellen van de grenzen te hebben geleid tot een versterkt gevoel van dreiging met betrekking tot Roemenen, waardoor zij in de perceptie behoren tot de 'outgroup'.

De mediaroutines van journalisten beperken zich echter niet tot generieke thema's in relatie tot berichtgeving. Bepaalde onderwerpen of kwesties hebben een specifieke set van frames die de berichtgeving kleurt. Deze vorm van framing wordt ook wel *issue-specific framing* genoemd (De Vreese, 2005a). Een typische vorm van issue-specific framing zijn *attribute frames* of 'associatieve frames' waarbij specifieke attributen of associaties vaak in verband worden gebracht met bepaalde gebeurtenissen of onderwerpen. Deze benadering heeft veel raakvlakken met *second-level agenda setting*. Second-level agenda setting wordt

omschreven als de wijze waarop wij over bepaalde onderwerpen denken, waar wij bepaalde gebeurtenissen mee associëren. Onderwerpen die op de media-agenda staan hebben attributen of eigenschappen die gebruikt worden om een beeld te schetsen over deze onderwerpen: bepaalde kenmerkende thema's (McCombs, 2004). Specifieke attributen worden dus benadrukt boven andere attributen, waardoor ook het publiek deze onderwerpen eerder associeert met de benadrukte eigenschappen. Er bestaan twee soorten attributen: cognitieve attributen die bepaalde issues definiëren en affectieve attributen die de toon van beeldvorming bepalen (Sheafer, 2007). Affectieve attributen houden kortweg in dat gebeurtenissen bepaalde positieve, negatieve of neutrale attributen toegewezen krijgen (Levin, Schneider & Gaeth, 1998). De mate waarin deze attributen positief dan wel negatief worden geframed kan in grote mate bepalen hoe het publiek mediaboodschappen interpreteert en evalueert. Aan de hand van onderzoek van Lubbers, Scheepers en Wester (1998) kan gesteld worden dat specifieke groepen minderheden vaak met specifieke attributen of karakteristieken in verband worden gebracht. Zij deden onderzoek naar het framen van verschillende etnische minderheden in Nederlandse kranten in de periode 1990-1995. Door middel van een inhoudsanalyse van bijna 8000 artikelen uit Nederlandse dagbladen kwamen zij tot de conclusie dat criminaliteit het meest met etnische groeperingen in verband werd gebracht. Vooral Marokkanen en Turken en asielzoekers werden regelmatig geframed in termen van criminaliteit en geweld. Ditzelfde geldt voor het framen van deze twee groeperingen in termen van problemen. Ook andere groeperingen als Zuid-Europeanen werden regelmatig in verband gebracht met criminaliteit en problemen, maar significant minder dan asielzoekers en Turken en Marokkanen.

Roemenen ondervonden de afgelopen jaren hetzelfde in Italiaanse media (Uccellini, 2010). Hun immigratie werd beschouwd als bijzonder problematisch. Hoewel het voornamelijk gastarbeiders in de bouw of thuiszorg betreft worden ze in de media consequent afgeschilderd als prostituees, ontvoeders, dieven en gewelddadige criminelen.

D'Haenens en Bink (2006) deden onderzoek naar framing van de islam in het Algemeen Dagblad (1998-2004). Ze onderzochten een dataset van 677 artikelen uit Algemeen Dagblad in de periode 1998-2004 met als onderwerp islam, moslims of fundamentalisten. Een inhoudsanalyse toonde aan dat Algemeen Dagblad in het katern buitenlands nieuws vaak in stigmatiserende termen aan de islam refereerde. Islam werd voornamelijk geassocieerd met extremisme en afgezet tegen de normen en waarden van het christelijke geloof. Niet minder dan 16% van de artikelen refereerden aan geweld en arrestaties van moslims, 11% van de artikelen gingen over incidenten of rampen en 10% van de artikelen waren statements van politici over de islam en moslims.

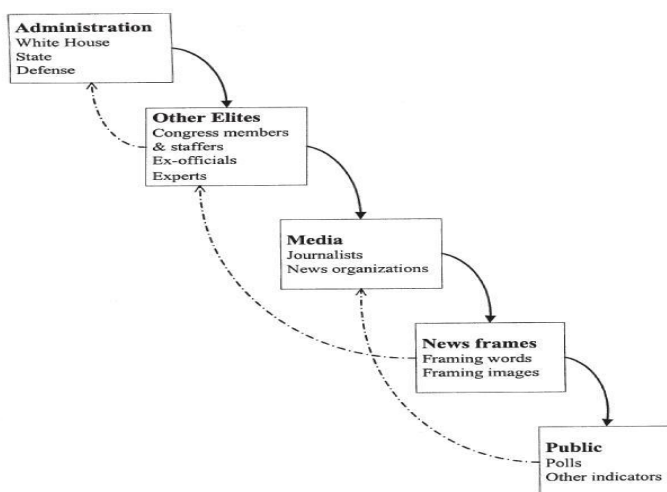
Een veel voorkomende vorm van attribute framing waarbij negatieve en positieve attributen centraal staan, is framing van issues of conflicten in termen van *good* versus *bad* of *friend* versus *foe* (Ross & Bantimaroudis, 2006). Ruigrok (2008) onderzocht bijvoorbeeld attribute framing in termen van *good* versus *evil* in relatie tot berichtgeving tijdens de burgeroorlog in Bosnië. Zij concludeerde dat Serviërs consequent negatieve attributen werd toebedeeld door media en daarmee als *bad* werden geframed. De Bosniërs werden daarentegen juist als *good* geframed door middel van positieve attributen die hen als slachtoffer portretteerden.

Shadid (2005) noemt dit ook wel een typische wij-zij-deling in de samenleving en in de media. Daarbij wordt de meerderheidsgroep vaak afgebeeld als positief of slachtoffer terwijl minderheidsgroepering negatief worden getypeerd. Moslims of zwarten zijn vaak het slachtoffer van deze negatieve representatie en generalisaties. In relatie tot minderheden in Nederland is een vergelijkbare trend zichtbaar. Berichtgeving over de islam en moslims is vaak stigmatiserend waarbij moslims herhalend worden geframed als gewelddadig, oftewel 'bad' terwijl niet-moslims vaak geframed worden als slachtoffer, oftewel 'good' (D'Haenens & Bink, 2006). In het kader van Poolse migranten zou je op basis van de eerder genoemde stereotypen (of attributen) kunnen veronderstellen dat zij ook in termen van 'good' versus 'bad' worden geframed. Huisjesmelkerij en een goede werkeethiek representeren de positieve attributen waarbij zij ofwel als goed worden geframed, ofwel met attributen worden geassocieerd die compassie opwekken. Alcoholmisbruik, criminaliteit en overlast representeren onder andere de negatieve attributen.

Voorgaande onderzoeken indiceren een negatieve tendens met betrekking tot framing van minderheden. Ondanks de vaak negatieve berichtgeving in de context van migranten en migratie is er meestal ook een tegenovergestelde trend gaande in het mediadiscours. Negatieve frames worden dikwijls geopponereerd met zogenaamde *counterframes*. *Counterframing* wordt beschouwd als fundamentele taak van journalisten. Zij zijn verantwoordelijk voor het construeren van een weerklank op bepaalde thema's, die het publiek in staat stelt in bredere zin een verstandig alternatief te vormen op hegemonische denkbeelden van veelal invloedrijke bronnen, zoals de regering (D'Angelo & Kuypers, 2010). Dit kan dus mede beschouwd worden als een nieuwsroutine van journalisten.

Cascading Network Activation Model

Een tweede model van media-invloeden dat zich meer richt op de bronnen die aangehaald worden in mediaboodschappen is het *Cascading Network Activation Model*, geconstrueerd door Entman (2004). Hoewel men er lang vanuit is gegaan dat frames gevormd worden volgens een lineaire transmissie van elite (bron) via media naar het publiek, is deze gedachte achterhaald. De wijze waarop invloeden op media-inhoud met elkaar interacteren is gecompliceerder. Het is een systeem van interacterende en fluctuerende invloeden (Hansen, 1991). Entman (2003) noemt dit fenomeen het “Cascading Network Activation Model” (zie figuur 2). Dit model geeft weer hoe mediaframes worden geactiveerd door primaire elites of primary definers, zoals de regering, deskundigen en prominente politici, verspreid worden onder een netwerk van lagere elites, zoals lokale overheden, overgenomen worden door de media, zodoende terecht komen bij het publiek en via het publiek en de media weer terug worden gekoppeld naar de elites (Entman, 2003). Entman beargumenteert dat frames die verspreid worden aan de top van de metaforische waterval de grootste macht hebben. De minister-president, het kabinet en hun woordvoerders/adviseurs genieten de sterkste onafhankelijke vermogen om te bepalen welke mentale associaties de andere politici, media en burgers uiteindelijk activeren en hun eigen ideeën en visies te laten circuleren in de samenleving. Dit is een proces dat ook wel *spinning* wordt genoemd. Daarnaast zegt het model dat naarmate een frame verder in het proces circuleert, het frame minder betrouwbaar is, meer afhankelijk is van selectie en verder van de daadwerkelijke realiteit staat. Vanuit waar het frame zich dus vormt en verspreidt, is dus van invloed op het uiteindelijke bereik en gewicht van het frame.

Figuur 2   *Cascading Network Activation Model (Entman, 2004)*

Kort samenvattend kan dus gesteld worden dat twee zaken omtrent framing centraal staan in dit onderzoek. Ten eerste de inhoud van de frames die door drie verschillende aspecten beïnvloed wordt: de ideologie in een samenleving, bijvoorbeeld de attitude jegens de multiculturele samenleving en immigratie. Daarnaast zijn journalisten afhankelijk van *extramedia* voor het verkrijgen van informatie. Tot slot hanteren journalisten bepaalde routines bij het uitvoeren van hun werkzaamheden. Ze hanteren bijvoorbeeld vaak algemene, terugkerende thema's zoals *economic*, *cultural* en *security threat* en meer specifieke frames voor bepaalde thema's, zoals de islam regelmatig worden gerelateerd aan extremisme en Turken en Marokkanen vaak in verband worden gebracht met geweld. Ten tweede staat de macht die deze frames uitoefenen centraal. Hogere politieke spelers hebben een groter vermogen om frames te verspreiden en te internaliseren. Het bepalen van de *primary definers* zijn dus ook relevant in het onderzoek naar framing.

3 *Hypothesen*

Uit het voorgaande theoretische kader kunnen een aantal gegronde hypothesen met betrekking tot de hoofdvraag en verschillende deelvragen in dit onderzoek worden afgeleid. De centrale vraag van dit onderzoek luidde als volgt:

“Hoe worden Poolse migranten in Nederlandse dagbladen geframed in de periode 2000-2010, wie is verantwoordelijk voor deze framing en in hoeverre verschilt dit van framing van andere migrantengroepen zoals Turken en Marokkanen?”

De hypothesen die voortvloeien uit de theoretische uiteenzetting en de daarop gebaseerde deelvragen worden in deze paragraaf afgebakend.

3.1 *In welke termen worden Polen geframed?*

Het overgrote deel van de Poolse migranten van het voorgaande decennium zijn met economische motieven naar Nederland geïmmigreerd. Ze lijken hier vooral op tijdelijke basis te verblijven en op korte termijn terug te willen gaan naar het vaderland. De termen (tijdelijke) arbeidsmigrant, seizoenswerker/seizoensarbeider of (de inmiddels gedateerde term) gastarbeider hebben het meest betrekking op hen. Deze groep migranten wordt waarschijnlijk minder snel geassocieerd met de term *expat*, omdat deze eerder wordt verleend aan kennismigranten dan aan laaggeschoolde migranten. Doordat Polen volgens de definitie van het CBS beschouwd worden als Westers, worden zij naar alle waarschijnlijkheid minder snel als allochtoon gedefinieerd. De term allochtoon heeft namelijk vaak de connotatie niet-Westers. Daarnaast is het ook mogelijk dat Polen überhaupt niet geassocieerd worden met termen die erop wijzen dat zij van oorsprong niet Nederlands zijn. Deze optie zal ook onderzocht worden in de analyse. De voorgaande constatering hebben geleid tot de volgende aanname:

Hypothese 1: Poolse migranten worden in Nederlandse dagbladen eerder in verband gebracht met de termen *migrant*, *(tijdelijke) arbeidsmigrant*, *seizoensarbeider* of *gastarbeider* dan met de termen *allochtoon*, *buitenlander* of *expat*.

3.2 *In hoeverre worden Polen geframed in termen van positieve of negatieve attributen?*

Op basis van de uiteengezette stereotyperingen en typering (zoals beschreven in paragraaf 2.1.3.1) die lijken te circuleren in de Nederlandse samenleving is het aannemelijk te veronderstellen dat Polen eerder in negatieve zin worden geframed dan in positieve zin.

Negatieve attributen als *criminaliteit*, *verdringing* en *overlast* lijken dominant te zijn dan de

positieve attributen als *goede arbeidsethiek* of *slachtoffer van uitbuiting*. Verschillende onderzoeken hebben reeds uitgewezen dat mediaframing in conflictsituaties vaak vervalt in dichotomieën, zoals *good* versus *evil* (Ruigrok, 2008). In het kader van nieuwsframing van minderheden in Nederland is een vergelijkbare trend aanwezig. Minderheidsgroeperingen zoals moslims worden vaak geframed als gewelddadig of *bad*, terwijl de meerderheidsgroep juist geframed wordt als slachtoffer (D'Haenens en Bink, 2006). Op basis van deze bevindingen luidt de tweede hypothese als volgt:

Hypothese 2: Poolse migranten worden in Nederlandse dagbladen eerder geframed middels negatieve attributen dan middels positieve attributen.

3.3 *Welke generieke thema's worden in Nederlandse dagbladen gebruikt om Polen te framen?*

Met betrekking tot framing van minderheden in Nederland hebben verschillende onderzoeken reeds uitgewezen dat deze minderheden vaak volgens een aantal specifieke generieke thema's worden geframed. De frames zoals gebruikt in onderzoek van Boomgaarden (2006) behoren officieel niet tot generieke frames zoals onder andere geconstrueerd door Semetko en Valkenburg (2000). In het onderzoek van Boomgaarden (2006) en verschillende andere onderzoeken, zoals Uccellini (2010) zijn ze met betrekking tot migranten en migratie echter wel als zodanig toegepast. Ze lijken van toepassing op een breed scala aan onderzoeken inzake migratie. Ten opzichte van de issue-specific frames, zoals geconstrueerd in dit onderzoek, zijn deze frames bovendien veel algemener. In het vervolg zal framing met betrekking tot *Realistic Conflict Theory* dan ook beschouwd worden als generieke framing in de context van minderheden.

Het onderzoek van Boomgaarden (2006) toont aan dat Nederlandse dagbladen minderheden overwegend framen in termen van veiligheidsdreiging en culturele dreiging. Onderzoek van Uccellini (2010) over framing van Roemeense arbeidsmigranten in Italië indiceert echter dat arbeidsmigranten eerder in termen van economische dreiging en culturele dreiging worden geframed. Beide onderzoeken wijzen op de aanwezigheid van culturele dreiging in berichtgeving over migranten en migratie. De aanname in dit onderzoek is dan ook dat alle drie de frames voorkomen in relatie tot Poolse migranten, maar dat er voornamelijk sprake is van culturele dreiging. Daarnaast zal in het kader van generieke framing en dreiging gekeken worden of er sprake is van *counterframing*.

Hypothese 3 Poolse migranten worden geframed in de thema's *cultural threat*, *security threat* en *economic threat*, met een nadrukkelijke aanwezigheid van het *cultural threat frame*.

3.4 *Wie zijn de primary definers van het mediadiscours rondom Poolse migranten en hoe hebben zij zich uitgesproken over Polen?*

In de discussie over Polen heeft de overheid (Kabinet, Tweede Kamer) een aantal beslissingen moeten nemen omtrent het toelaten of beperken van Poolse migranten. Daarnaast is met het uitbuiten van Polen door werkgevers en huisjesmelkers mogelijk een rol gereserveerd voor vakbonden die opkomen voor de rechten van Poolse migranten. Doordat Poolse migranten werkzaam zijn op bepaalde plekken -voornamelijk plekken met een relatief grote land- en tuinbouwindustrie- hebben zich op sommige plaatsen betrekkelijk grote concentraties aan Polen gevestigd. De lokale politiek van deze plaatsen spelen mogelijk een rol in de berichtgeving omtrent angst voor overlast en woningproblematiek die hiermee gepaard gaan.

Hypothese 4 De primary definers van de berichtgeving over en framing van Poolse migranten zijn in de eerste plaats hogere overheden, zoals het kabinet en de Tweede Kamer, en later ook vakbonden en lokale politiek.

3.5 *In hoeverre worden Polen in de berichtgeving vergeleken met andere migrantengroepen, zoals Turken en Marokkanen?*

Op basis van onderzoek van onder andere Van Gorp (2006) is te veronderstellen dat berichtgeving over gebeurtenissen of verschijnselen vaak terugvalt op eerdere gebeurtenissen of verschijnselen. Er worden dikwijls directe parallellen getrokken met het verleden. In het kader van Poolse migranten zou men kunnen veronderstellen dat de berichtgeving eerdere migrantengroepen aanhaalt, zoals Turken en Marokkanen of Spanjaarden en Italianen. Deze groep migranten kwam een aantal decennia terug met vergelijkbare motieven naar Nederland en veroorzaakte vervolgens diverse problemen in de samenleving. Er lijkt zelfs sprake te zijn van een 'gastarbeiderstrauma', waardoor nieuwe arbeidsmigranten bepaalde angsten en zorgen oproepen die veroorzaakt zijn door gastarbeiders uit de jaren zestig en zeventig. Op basis van deze bevindingen luidt de zesde hypothese als volgt:

Hypothese 5 Polen worden in de berichtgeving direct vergeleken met gastarbeiders uit de jaren zestig en zeventig.

3.6 *Fluctueert de berichtgeving tussen 2000 en 2010?*

Het onderzoek van Uccellini (2010) heeft aangetoond dat berichtgeving omtrent Roemeense migranten in Italiaanse dagbladen is verhoogd na toetreding van Roemenie tot de Europese Unie. Bovendien constateerde zij dat ook de mate waarin deze Roemenen werden geframed intensiverde. Toetreding tot de Europese Unie was voor berichtgeving omtrent deze migranten een 'key event': zowel de mate van berichtgeving als de wijze waarop de berichtgeving geframed werd, veranderde drastisch. Met betrekking tot Polen in Nederland zijn twee 'key events' relevant: toetreding van Polen op 1 mei 2004 en het vrijgeven van verkeer van personen op 1 mei 2007. Vergelijkbaar met de Italiaanse situatie is het aannemelijk dat ook in Nederland de berichtgeving is veranderd na toetreding. De zesde hypothese luidt dan ook als volgt:

Hypothese 6 De mate van berichtgeving en de intensiteit van framing in Nederlandse dagbladen is na toetreding van Polen in 2004 en het vrijgeven van de arbeidsmarkt voor Polen in 2007 toegenomen.

4 *Methode*

Om de framing van Poolse migranten in kaart te brengen, maakt dit onderzoek gebruik van automatische en handmatige inhoudsanalyses. Automatische inhoudsanalyse is een methode die associaties tussen verschillende actoren, objecten, gebeurtenissen en kwesties in berichtgeving meet en schematiseert. De methode kan toegepast worden op een grote hoeveelheid artikelen en is daardoor een optimale manier om alle aspecten die pertinent zijn in de berichtgeving over Poolse gastarbeiders bloot te leggen. Om richting te geven aan de resultaten van de automatische inhoudsanalyse is daarnaast een handmatige inhoudsanalyse van belang. Met behulp van deze methode kunnen verschillende relaties gelegd worden in de berichtgeving over Polen en kan er gewicht worden toebedeeld aan deze relaties. De associaties tussen de actoren, gebeurtenissen en kwesties kunnen bijvoorbeeld in termen van een negatief, neutraal of positief frame gedefinieerd worden. Waar automatische inhoudsanalyse dus voornamelijk kwantitatief onderzoek behelst is handmatige inhoudsanalyse een instrument om de berichtgeving over Poolse migranten op een meer kwalitatieve wijze in kaart te brengen (Atteveldt, Ruigrok & Kleinnijenhuis, 2008).

4.1 *Dataselectie*

Dit onderzoek maakt gebruik van berichtgeving over Poolse migranten in Nederlandse dagbladen. Deze selectie van materiaal behelst een verscheidenheid aan artikelen variërend van persberichten en kort, hard nieuws tot opiniestukken, onderzoeken en editorials. De artikelen worden gezocht en geselecteerd middels LexisNexis, een database voor onder andere krantenartikelen uit Nederlandse dagbladen. De artikelen zijn afkomstig uit een gedeelte van de landelijke dagbladen die opgenomen zijn in de LexisNexis database, te weten: Algemeen Dagblad, Dag, Het Financieele Dagblad, Metro, NRC Handelsblad, NRC.Next, Spits, De Pers, De Telegraaf, Trouw en De Volkskrant. Deze selectie is gebaseerd op de oplagecijfers uit 2010 zoals gepubliceerd door marketingplatform Cebuco (www.cebuc.nl). Op basis van deze cijfers zijn Nederlands Dagblad, Agrarisch Dagblad en Reformatorisch Dagblad vanwege een te geringe oplage uitgesloten van analyse.

De searchstring bevat de Poolse migranten die het onderwerp zijn van dit onderzoek en de verschillende termen die mogelijk gepaard gaan met deze groep. Belangrijk bij deze dataselectie is dat de artikelen expliciet gaan over Polen in Nederland en dat er sprake is van recente migratie (in de periode 2000-2010). Buitenlandse of internationale katernen zijn dus uitgesloten van onderzoek omdat framing van Polen die in Nederlandse verblijven onderwerp is van onderzoek. Omdat zowel de *precision* als de *recall* van de dataset te laag waren, zijn de

resultaten uit LexisNexis door middel van handmatige selectie verder uitgeselecteerd. *Precision* of precisie is de verhouding tussen het totaal aantal gevonden artikelen en de artikelen die daadwerkelijk relevant zijn voor het onderzoek. *Recall* of vangstverhouding is de relatie tussen het aantal gevonden relevante artikelen en alle relevante artikelen. De searchstrings zijn terug te vinden in Appendix A.

De selectie van bronnen, zoektermen en periode heeft een dataset van $n = 1.731$ artikelen opgeleverd die gebruikt zal worden voor de automatische inhoudsanalyse. Voor de handmatige inhoudsanalyse is een verdere steekproefselectie gemaakt waarbij per conditie minstens 30 artikelen geselecteerd moesten worden. Een minimum van 30 artikelen is vereist voor een betrouwbaar onderzoek en om tot significante resultaten te komen in de toetsing (Atteveldt, Ruigrok & Kleinnijenhuis, 2008). De drie periodes (2000-2004; 2004-2007; 2007-2010) representeerden alle een afzonderlijke conditie en de periode 2000-2010 als geheel representeerde een conditie. Uiteindelijk zijn 150 artikelen geselecteerd voor handmatige selectie. Daarbij zijn 30 artikelen (van de in totaal 153 artikelen) geselecteerd uit de eerste periode, 60 (van de in totaal 753 artikelen) uit de tweede periode en ook 60 (van de in totaal 825 artikelen) uit de derde periode. In een dermate grote dataset aan artikelen is ter optimalisatie van de resultaten dus een grotere steekproefselectie gedaan. Deze selectie vond plaats op willekeurige basis.

De periode waaruit het materiaal afkomstig is dat gebruikt wordt voor het onderzoek is 2000 tot 2010. Ter beantwoording van de deelvraag omtrent de fluctuaties in berichtgeving en framing is een periode geselecteerd die de berichtgeving over Polen ruim voor toetreding tot de EU in 2004 en ruim na openstelling van vrij verkeer van werknemers in 2007 omvat.

4.2 *Meetinstrument*

Zoals gezegd wordt de dataset geanalyseerd middels een automatische inhoudsanalyse en een handmatige inhoudsanalyse. De automatische inhoudsanalyse geschiedt met behulp van de Amsterdam Contentanalysis Toolkit (AmCat). Deze methode is geschikt voor het opsporen van (de frequentie van) bepaalde actoren, attributen en kwesties die relevant zijn in de mediadiscussie rondom een algemeen thema. Nog belangrijker is dat middels deze toolkit eenvoudig associaties tussen actoren, objecten en kwesties weergegeven kunnen worden: de wijze waarop deze aspecten met elkaar in verband worden gebracht en de frequentie waarmee dit gebeurt. Daarnaast is deze toolkit uitermate geschikt om fluctuaties in framing over langere periodes inzichtelijk te maken.

Bij een automatische inhoudsanalyse gaat men uit van een geconstrueerde ontologie

van frequente woorden, thema's en attributen. Een ontologie is een gestructureerde conceptualisering van actoren en attributen rondom een thema. Deze ontologie is samengesteld op basis van drie aspecten. Op basis van inductie zal ten eerste uit de theorie over de discussie rondom Polen in Nederland, hun definitie en de stereotyperingen en zelftyperingen een lijst worden geconstrueerd. Ten tweede biedt een Chi-kwadraat toets van frequente woorden een nadere afbakening van regelmatig voorkomende termen in relatie tot Poolse migranten. Een vooronderzoek op basis van circa zeven procent van het totaal aantal artikelen (n= 120) geeft tot slot een volledig beeld van de actoren, objecten, attributen en kwesties rondom het thema. De volledige ontologie is terug te vinden in Appendix B.

De handmatige inhoudsanalyse geschiedt op basis van de Network of Evaluative Texts [NET] methode en de vragen-methode. De NET methode is een toolkit die teksten verdeelt op basis van elementaire uitdrukkingen. Deze uitdrukkingen beschrijven het type relatie tussen verschillende objecten, actoren en kwesties die gerelateerd zijn aan de onderzoeksobjecten -in dit geval Polen- en kent een positieve, negatieve dan wel neutrale richting toe aan deze relaties. De methode is dus gericht op associaties in de tekst op zinsniveau en representeert de teneur van deze associaties. Atteveldt, Ruigrok en Kleinnijenhuis (2008) onderscheiden de volgende relaties:

- Affiniteit: wanneer een actor een bepaald verlangen of een bepaalde intentie uitdraagt naar een andere actor of issue.
- Actie: een uiting van directe actie door een actor of issue.
- Causaliteit: geeft een oorzaak/gevolg relatie weer. Het subject van deze relatie (een actor, issue of een actie) heeft gevolgen voor het object van de relatie (een actor, issue of actie).
- Equivalent: Een actor wordt expliciet vergeleken met iets of iemand. Deze actoren kunnen vergeleken worden met zowel een positieve als negatieve equivalent.
- Associatie: iets of iemand wordt geassocieerd met iets of iemand anders, waarbij de relatie geen duidelijke richting heeft (positief of negatief).
- Ideaal: een evaluatie waarbij een bepaalde actor, actie of issue wordt afgezet tegen het ideaal. De mate waarin deze actor, actie of issue voldoet of niet voldoet aan het ideaal bepaalt de uitkomst van de relatie.
- Realiteit: een realiteitsuitspraak geeft een bepaalde situatie van een actor of issue weer die gebaseerd is op de werkelijkheid. De mate waarin deze realiteit een positieve of negatieve uitwerking heeft op een actor of issue bepaalt onder welk frame de uitspraak valt.

Ook de handmatige inhoudsanalyse wordt uitgevoerd vanuit de vooraf geconstrueerde ontologie. Dit wil zeggen dat vooraf bepaalde actoren, objecten en kwesties in relatie tot Poolse migranten het uitgangspunt zullen zijn van de analyse. Ten tweede zal ook voor deze analyse een Chi-kwadraat toets van frequente woorden een nadere afbakening van regelmatig voorkomende termen in relatie tot Poolse migranten achterhalen.

Een tweede methode van handmatige inhoudsanalyse is de *questionnaire* methode of de vragenmethode. Deze methode is een instrument om berichtgeving over bepaalde kwesties of gebeurtenissen te categoriseren op basis van een aantal generieke frames. De vragenmethode die in dit onderzoek gebruikt wordt is gebaseerd op onderzoek van Boomgaarden (2006). Hij heeft drie frames gevormd die aan de hand van zes vragen per frame de mate van *economic threat*, *cultural threat* en *security threat* moet meten. Deze vragen zijn terug te vinden in Figuur 3.

4.3 Operationalisering

De eerste hypothese wordt geanalyseerd middels de automatische inhoudsanalyse. De verschillende termen die mogelijk geassocieerd worden met Polen zijn verwerkt in acht losse searchstrings die de volgende termen representeren: Migrant (Precisie = .94); allochtoon (Precisie = .75); buitenlander (Precisie = 1); arbeidsmigrant (Precisie = .88); gastarbeider (Precisie = .89); seizoenswerker (Precisie = 1); expat (Precisie = .63) en diverse neutrale termen zoals 'werknemer' of 'arbeider' (Precisie = .92). De volledige searchstrings zijn terug te vinden in Appendix C. De searchstrings zijn dusdanig geconstrueerd dat de termen binnen tien woorden van Polen moeten voorkomen. Dit verhoogt de betrouwbaarheid van de analyse, doordat alleen de termen worden geselecteerd die direct gerelateerd zijn aan Polen. De termen in de automatische inhoudsanalyse zijn op ratio niveau geanalyseerd. Dit wil zeggen dat er is gekeken naar de mate waarin de termen voorkomen per artikel.

- Huisvestingsproblematiek $Pr = .89$
- Criminaliteit $Pr = .81$
- Illegaliteit $Pr = .89$
- Overlast $Pr = .83$
- Integratie $Pr = .93$
- Uitbuiting (van Polen) $Pr = .85$
- Economische groei (door Polen) $Pr = .89$

Aan de hand van deze attributen zijn voor de automatische inhoudsanalyse elf searchstrings geconstrueerd. Deze searchstrings zijn terug te vinden in Appendix C. De precisie van de searchstrings staat vermeld naast de attributen. Voor ieder attribuut is gekeken naar de mate waarin ze voorkomen per artikel. Aan de hand van bovenstaande attributen is bovendien een frame geconstrueerd met een negatieve connotatie (toevloed/vloedgolf; beperking migratie; arbeidsconcurrentie; aanslag verzorgingsstaat; huisvestingsproblematiek; criminaliteit; illegaliteit; overlast; integratie) en een frame met een positieve connotatie ten aanzien van Polen (Uitbuiting van Polen; economische groei). Voor alle afzonderlijke attributen en het negatieve en positieve frame worden bovendien de fluctuaties in de periode 2000-2010 geanalyseerd en getoetst. De automatische analyse geeft slechts weer wanneer Polen in verband worden gebracht met het attribuut en geven echter geen richting aan de relatie. Hoewel de zin “Polen worden niet uitgebuit” bijvoorbeeld aanduidt dat Polen negatief in relatie staan tot uitbuiting, zal de automatisch analyse deze zin wel meenemen in de analyse.

De NET-methode moet dus vervolgens uitwijzen of de teneur van deze associaties positief, negatief of neutraal is. Aan de hand van de elf categorieën of attributen zijn verschillende NET-relaties geconstrueerd die in verband staan met het discours rondom Poolse migranten.

Voorbeeld 1 Codering NET-relaties Attributen

Voorbeeld 1:	Tekst:	‘De overheid wil grenzen sluiten voor Poolse migranten’
	Codering:	Overheid/ wil grenzen sluiten voor/ AFF-1/ Polen Beperking migratie +1
Voorbeeld 2:	Tekst:	‘Poolse arbeidskrachten verdringen Nederlandse werknemers van de arbeidsmarkt’
	Codering:	Polen/veroorzaken/CAU+1/verdringing Verdringing +1

Daarnaast zal in de handmatige analyse op basis van onderzoek van Entman (1993; 2004) gekeken worden naar de plaatsing van het frame in het artikel. De plaatsing en volgorde van een frame is van invloed op de mate waarin het frame in het oog springt voor de lezer. Uitgaand van het idee dat frames die voorkomen in de kop en lead van een artikel meer invloed uitoefenen dan frames die in de rest van de tekst (body) voorkomen is in de handmatige analyse onderscheid gemaakt tussen framing in kop en lead en framing in de body.

De derde hypothese wordt geanalyseerd middels de *Questionnaire* methode. In figuur 3 zijn de vragen terug te lezen die *economic*, *cultural*, en *security threat* moeten meten. Aan de hand van de attributen zoals uiteengezet in de voorgaande sectie en het vooronderzoek zijn drie additionele frames geconstrueerd: *economic value*, *cultural similarity* en *immigrant's security threat*. *Economic value* representeert het idee dat Polen bijdragen aan de Nederlandse economie doordat ze bijvoorbeeld vacatures vullen en vergrijzing tegengaan. Dit frame staat tegenover het *economic threat* frame. *Cultural similarity* representeert het idee dat Polen vanuit een cultureel opzicht veel overeenkomsten hebben met de Nederlandse cultuur en in tegenstelling tot andere migrantengroepen zich beter aanpassen aan de Nederlandse cultuur en samenleving. Dit frame staat tegenover het *cultural threat frame*. Het derde geconstrueerde frame is *immigrant's security threat*. Dit frame is gebaseerd op het idee dat Polen slachtoffer zijn van uitbuitingspraktijken en door de Nederlandse samenleving slecht behandeld worden. Door middel van deze drie frames wordt gekeken in hoeverre er sprake is van *counterframing* ten opzichte van het uitgangspunt dat ingenomen wordt in *Realistic Conflict Theory*. Per frame zijn zes vragen geconstrueerd die terug te lezen in zijn figuur 4.

Figuur 4 *Questionnaire methode (economic value; cultural similarity; immigrant's security)*

Economic value frame

- Is there a mention of immigrants being a value to the job market or welfare system?
- Is there a mention of immigrants being willing to work (hard)?
- Is there a mention of immigrants being higher educated (in general and also than other immigrant groups)
- Is there a mention of immigrants not getting/wanting anything out of the welfare system?
- Is there a mention of small amounts of immigrants?
- Is there a mention of immigrants being an asset to the economic prospects?

Cultural similarity frame

- Is there a mention of immigrants having similar norms and values?
- Is there a mention of compatibility of cultures?
- Is there a mention of immigrants having the same way of life?
- Is there a mention of immigrants easily adapting to the host culture?
- Is there a mention of immigrants better adapting (culturally) to society than other immigrant groups?
- Does the article make a direct reference to immigrants not being the same as other, somewhat problematic groups of immigrants?

Immigrant's security threat frame

- Is there a mention of immigrants being exploited (now or in the future)?
  - Is there a mention of immigrants being victims?
  - Is there a mention of immigrants being assaulted by the host society?
  - Is there a mention of immigrants suffering due to the host society?
  - Is there a mention of immigrants being treated worse than other groups in society
-
-

Een automatische inhoudsanalyse en de NET-methode zullen ten vierde uitwijzen wie de *primary definers* zijn in het mediadiscours rondom Polen en hoe zij in relatie staan tot Poolse migranten. Deze actoren worden ook geanalyseerd middels een vooraf geconstrueerde ontologie van actoren. Deze ontologie is terug te vinden in Appendix B. De automatische inhoudsanalyse zal de belangrijkste, meest genoemde actoren blootleggen en de mate waarin zij voorkomen in de berichtgeving. Daarbij is er aandacht voor zowel categorieën van actoren en specifieke actoren. Door middel van vooronderzoek is een groot aantal actoren in de

berichtgeving over Polen blootgelegd. De tien meest relevante actoren zijn geselecteerd voor verdere analyse. Categorieën zijn geconstrueerd op basis van het *Cascading Network Evaluation Model* (Entman, 2004) en het vooronderzoek. De categorieën zijn als volgt ingedeeld: Politieke partijen, Vakbond/Brancheorganisaties, Overheidsinstanties, Tweede Kamer, Kabinet, Lokale Politiek, Staatssecretaris, Werkgevers en Experts/Intellectuelen.

De verschillende searchstrings voor de automatische analyse zijn terug te vinden in Appendix C. Een beperking van deze automatische methode is dat steeds wisselende actoren, zoals lokale politici en werkgevers vrijwel onmogelijk allemaal opgenomen kunnen worden in de analyse. Handmatige analyse is dus essentieel om de gecategoriseerde actoren als geheel te kunnen analyseren. In de handmatige analyse zijn bijvoorbeeld ook Poolse migranten en (Nederlandse) burgers opgenomen als actoren. De NET-methode zal dus een uitbreiding van de categorieën bieden en vervolgens uitwijzen hoe deze actoren zich uitgesproken hebben over Polen. Daarnaast is er aandacht voor het mediagezag van deze actoren. Mediagezag wordt berekend middels de volgende formule:

$$\text{“Gezagsscore} = (N \text{ bron} * 1.0) + (N \text{ subject} * 0.5) / (N \text{ bron} + N \text{ subject} + N \text{ object)”}$$

Bij mediagezag is het uitgangspunt dat actoren die voorkomen als bron van een artikel meer mediagezag genieten dan actoren die als subject in een artikel genoemd worden. Actoren die bovendien als object voorkomen in een artikel genieten geen mediagezag. Op basis van deze formule kan worden aangetoond in hoeverre actoren invloed kunnen uitoefenen op de inhoud van een artikel en daarmee invloed uitoefenen op de wijze waarop een thema wordt geframed. Deze factor is dus zeer relevant voor het analyseren van de primary definers. De NET-methode wordt bovendien ook gehanteerd om voor die tien meest relevante (specifieke) actoren en hun relatie ten opzichte van Poolse migranten bloot te leggen.

Voorbeeld 2 Primary definers als bron, subject en object

Actor als bron:	<u>Minister Donner</u> zegt: “Poolse migranten moeten geweerd worden uit Nederland.”
Actor als subject:	<u>Minister Donner</u> wil Poolse werknemers verplichten tot een inburgeringcursus.
Actor als object:	Vakcentrale FNV geeft <u>minister Donner</u> de schuld van grootschalige uitbuiting van Poolse werknemers.

Ten vijfde zullen een automatische en handmatige analyse uitwijzen in hoeverre Polen in de berichtgeving direct vergeleken worden met gastarbeiders uit de jaren zestig en zeventig. Op basis van vooronderzoek zijn Turkse en Marokkaanse migranten geselecteerd voor nadere analyse. Hoewel bijvoorbeeld ook Spaanse en Italiaanse gastarbeiders mogelijk interessant zouden zijn, is uit het vooronderzoek gebleken dat deze niet tot nauwelijks genoemd werden in de berichtgeving over Polen.

Daarbij moet de automatische analyse de frequentie waarin deze Turkse en Marokkaanse migranten genoemd worden detecteren. Hiervoor is de searchstring "turk* OR marokk*" geconstrueerd. De handmatige analyse wijst vervolgens uit in hoeverre Polen daadwerkelijk gepaard worden met deze migranten. Tekst 1 in voorbeeld 3 is een illustratie van een directe vergelijking tussen Polen en Turken/Marokkanen. Tekst 2 is daarentegen juist een ontkenning van overeenkomsten tussen beide groepen.

Voorbeeld 3 Polen ten opzichte van Turken en Marokkanen

Tekst 1	‘Volgens Marijnissen dreigt de komst van Polen naar Nederland tot vergelijkbare problemen te leiden als met de gastarbeiders uit Turkije en Marokko in de afgelopen decennia.’
Tekst 2	‘(...) maar vooralsnog ziet Emmer weinig overeenkomsten tussen de Polen van nu en de Turkse en Marokkaanse gastarbeiders in de jaren zeventig.’

Tot slot zal voor alle hypothesen gekeken worden naar de fluctuaties in framing. Hierbij zijn drie periodes geselecteerd: 1 januari 2000 tot 30 april 2004; 1 mei 2004 tot 30 april 2007 en 1 mei 2007 tot 31 december 2010. De mate waarin de framing fluctueert wordt middels automatische en handmatige analyse onderzocht. Zowel de terminologie, de attributen, de generieke framing, de primary definers als het 'gastarbeiderstrauma' zullen daarbij centraal staan. De mate waarin deze aspecten fluctueren zal niet als aparte deelvraag behandeld worden, maar geïntegreerd worden bij het desbetreffende thema.

5 Resultaten

5.1 Terminologie

De eerste deelvraag richtte zich op de vraag met welke termen Polen voornamelijk in verband werden gebracht? De hypothese luidde als volgt:

Hypothese 1 Poolse migranten worden in Nederlandse dagbladen eerder in verband gebracht met de termen *migrant*, (*tijdelijke*) *arbeidsmigrant*, *seizoensarbeider* of *gastarbeider* dan met de termen *allochtoon*, *buitenlander* of *expat*.

Frequenties

Tabel 1 Terminologie

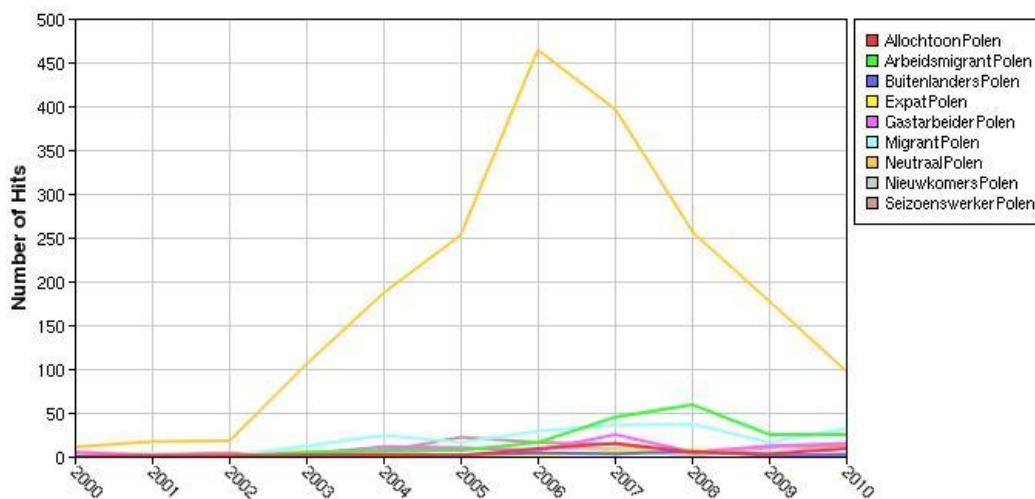
	<i>M</i> (<i>SD</i>)
Migrant	.12 (.42)
Allochtoon	.03 (.18)
Buitenlander	.01 (.12)
Arbeidsmigrant	.11 (.43)
Gastarbeider	.05 (.32)
Seizoenswerker	.05 (.28)
Expat	.01 (.16)
Neutraal	1.15 (1.44)

Allereerst is middels een automatisch inhoudsanalyse gekeken in welke mate de verschillende termen voorkomen in de berichtgeving over Polen. De gemiddelden per artikel in tabel 1 laten zien dat neutrale termen zoals *werknemer* of *arbeider* 1.42 maal per artikel voorkomen. Paired samples t-tests wijzen uit dat deze neutrale termen vele malen vaker voorkomen in berichtgeving omtrent Polen dan de andere termen. Met betrekking tot de hypothese blijkt dat de termen *immigrant* ($t(1,1730) = 27.60; p < .001$ t.o.v. neutraal), *arbeidsmigrant* ($t(1,1730) = 28.42; p < .001$ t.o.v. neutraal), *gastarbeider* ($t(1,1730) = 4.16; p < .001$ t.o.v. arbeidsmigrant) en *seizoensarbeider* ($t(1,1730) = 4.49; p < .001$ t.o.v. arbeidsmigrant) vaker voorkomen dan de termen *expat* ($t(1,1730) = 5.31; p < .001$ t.o.v. gastarbeider), *buitenlander* ($t(1,1730) = 5.26; p < .001$ t.o.v. gastarbeider) en *allochtoon* ($t(1,1730) = 3.12; p < .01$ t.o.v. gastarbeider). Vooral de termen (*im*)*migrant* en *arbeidsmigrant* worden relatief vaak geassocieerd met Polen. Daarmee is de hypothese bevestigd. Deze

resultaten moeten dus echter worden gerelativeerd omdat Polen in de eerste plaats in overgrote mate geframed worden in neutrale termen. De t-scores van de One-Sample en paired-samples t-tests zijn terug te lezen in Appendix D.

Fluctuaties

Fluctuaties in de periode 2000-2010 zijn middels een One-Way ANOVA getoetst met de acht verschillende termen als afhankelijke variabelen en periode als onafhankelijke variabele. De gemiddelden per term per periode zijn terug te vinden in tabel 2. In figuur 5 is te zien dat voor automatische analyse de neutrale termen erg lijken te fluctueren. De andere termen lijken gelijkmatig gebruikt te worden in de gehele periode.

Figuur 5 Terminologie automatische inhoudsanalyse per jaar

Toetsing van de automatische analyse toonde slechts significante hoofdeffecten op periode voor de termen Migrant ($F(2,1728) = 3.38; p < .05$), Arbeidsmigrant ($F(2,1728) = 24.35; p < .001$) en de neutrale termen ($F(2,1728) = 12.45; p < .001$). Een post-hoc LSD test wees uit dat de term migrant na 1 mei 2007 vaker voorkomt in relatie tot Polen dan de periode daarvoor. Deze test wees verder uit dat de term arbeidsmigrant vanaf 1 mei 2007 vaker geassocieerd wordt met Polen dan de twee periodes daarvoor. De neutrale termen komen vaker voor in de periode 2004-2007 dan in de andere twee periodes.

Voor de andere termen zijn geen significante hoofdeffecten op periode gevonden. Met betrekking tot deze termen zijn Polen gelijkmatig geframed in de periode 2000-2010. De volledige F-scores van de One-Way ANOVA zijn terug te vinden in Appendix D.

Tabel 2 *Gemiddelde scores per term per periode*

	2000-2004	2004-2007	2007-2010
	<i>M (SD)</i>	<i>M (SD)</i>	<i>M (SD)</i>
Migrant	.14 (.49)	.09 (.33)	.14 (.45)
Allochtoon	.02 (.13)	.03 (.18)	.03 (.20)
Buitenlander	.02 (.13)	.01 (.10)	.01 (.13)
Arbeidsmigrant	.04 (.22)	.04 (.24)	.18 (.57)
Gastarbeider	.07 (.32)	.04 (.25)	.06 (.37)
Seizoenswerker	.05 (.31)	.07 (.30)	.04 (.24)
Expat	.00 (.00)	.00 (.07)	.02 (.22)
Neutraal	1.09 (1.42)	1.36 (1.56)	.99 (1.33)

5.2 *Attributen*

In de tweede deelvraag staan de attributen -ook wel objecten of stereotypen genoemd- die geassocieerd worden met Polen centraal. De tweede hypothese luidde als volgt:

Hypothese 2 Poolse migranten worden in Nederlandse dagbladen eerder geframed middels negatieve attributen dan middels positieve attributen.

In de eerste plaats is gekeken naar de afzonderlijke attributen. Daarbij stonden de mate waarin deze attributen voorkwamen in de berichtgeving over Polen en de mate waarin ze daadwerkelijk geassocieerd werden met Polen centraal. Ook is gekeken naar de verhouding tussen negatieve attributen -het 'slechtframe'- en positieve attributen, het 'goedframe'. Daarnaast is gekeken in hoeverre deze frames voorkomen in de kop en lead van de artikelen en in hoeverre het gebruik van deze attributen fluctueerde in de periode 2000-2010.

Frequenties:

De gemiddelde scores per object, per artikel zijn voor zowel de automatische als de handmatige analyse weergegeven in tabel 3. Alle resultaten voor de paired-samples t-tests zijn terug te lezen in Appendix D.

Tabel 3 Gemiddelden en standaardafwijking per attribuut;

	Automatische analyse	Handmatige analyse
	<i>M (SD)</i>	<i>M (SD)</i>
Toestroom	.46 (.92)	.43 (.66)
Beperking migratie	.57 (1.19)	.31 (.73)
Arbeidsconcurrentie	.65 (1.86)	.56 (.98)
Verzorgingsstaat	.15 (.81)	.09 (.46)
Huisvesting	.05 (.28)	.15 (.49)
Criminaliteit	.05 (.33)	.09 (.40)
Illegaliteit	.11 (.47)	.23 (.63)
Overlast	.20 (.79)	.21 (.78)
Integratie	.53 (1.59)	.41 (1.26)
Economische groei	.18 (.60)	.57 (1.03)
Uitbuiting	.40 (1.13)	.48 (1.02)
Negatieve attributen	2.77 (3.41)	2.48 (3.03)
Positieve attributen	.58 (1.29)	1.05 (1.47)

In tabel 3 is al te zien dat Polen volgens de automatische analyse veel vaker geassocieerd worden met negatieve attributen dan met positieve attributen. Een paired-samples t-test tussen beide variabelen bevestigde deze veronderstelling ($t(1,1730) = 26.43; p < .001$). Van de negatieve attributen domineren vooral de attributen *arbeidsconcurrentie* ($t(1,1730) = 3.85; p < .001$ t.o.v. toestroom), *bepierking migratie* ($t(1,1730) = 3.49; p < .001$ t.o.v. toestroom), *integratie* ($t(1,1730) = 8.32; p < .001$ t.o.v. overlast) en *toestroom* ($t(1,1730) = 8.87; p < .001$ t.o.v. overlast). Met betrekking tot de positieve attributen komt het object *uitbuiting* volgens de automatische analyse voornamelijk voor in relatie tot Polen ($t(1,1730) = 7.27; p < .001$ t.o.v. economische groei). Dit weegt echter niet op tegen de negatieve attributen die overheersend zijn in de berichtgeving omtrent Poolse migranten.

De handmatige analyse moet uitwijzen in hoeverre deze thema's of attributen daadwerkelijk geassocieerd worden met Polen. De gemiddelde scores en standaardafwijkingen zijn terug te lezen in tabel 3. Daar is te zien dat ook de handmatige analyse uitwijst dat Polen eerder geframed worden in termen van negatieve attributen dan in termen van positieve attributen ($t(1,149) = 5.60; p < .001$). In vergelijking met de automatische analyse worden Polen echter minder geframed in termen van negatieve

attributen en meer in termen van positieve attributen. Wanneer we dan ook kijken naar de specifieke attributen in de handmatige analyse heeft het object *economische groei* het hoogste gemiddelde van alle attributen. Een paired-samples t-test toonde echter geen significant verschil tussen de attributen *economische groei* en *uitbuiting*.

Voor de negatieve attributen liggen de gemiddeldes dermate dicht bij elkaar dat er niet bepaalde clusters van attributen aan te wijzen zijn die vaker of minder vaak voorkomen in de berichtgeving. Wel is te zeggen dat de drie meest voorkomende negatieve frames *arbeidsconcurrentie* ($t(1,149) = 4.48; p < .001$ t.o.v. huisvesting), *toestroom* ($t(1,149) = 4.31; p < .001$ t.o.v. huisvesting) en *integratie* ($t(1,149) = 2.52; p < .05$ t.o.v. huisvesting) significant vaker gerelateerd worden aan Polen dan de drie minst voorkomende frames *huisvesting*, *verzorgingsstaat* en *criminaliteit*. Daarmee lijken we te kunnen zeggen dat Polen voornamelijk in de drie eerstgenoemde attributen worden geframed met betrekking tot het negatieve frame.

Positionering

De positionering van frames binnen een artikel heeft invloed op hoe merkbaar of in het oog springend het frame is voor de lezer. Uitgaand van het idee dat frames die voorkomen in de kop en lead van een tekst meer invloed uitoefenen of effect hebben dan frames die in de body van een artikel voorkomen is er in de handmatige analyse onderscheid gemaakt tussen beide. De gemiddelde scores en standaardafwijkingen per object zijn terug te lezen in tabel 4.

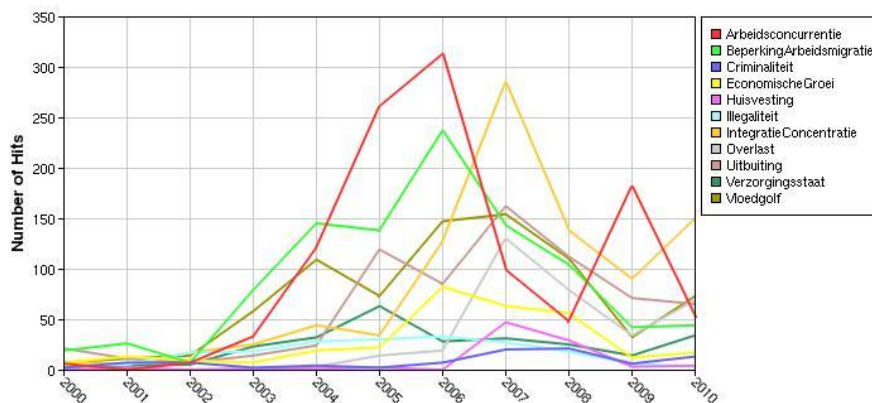
Wat opvalt is dat bij de meeste attributen het percentage framing in de kop en lead zes à zeven procent bedraagt. Drie attributen wijken hier vanaf: *Verzorgingsstaat*, *Overlast* en *Uitbuiting*. Vooral het attribuut *verzorgingsstaat* is relatief vaker in de kop en lead aanwezig dan in de body van de artikelen. Het object *overlast* wordt relatief gezien ook vaker geframed in de kop en lead dan in de body. Doordat deze attributen relatief gezien een markantere positionering hebben dan de andere attributen kan het vermogen van framing toenemen. *Uitbuiting* lijkt juist relatief minder geframed te worden in de kop en lead ten opzichte van de andere attributen. Hierdoor neemt de framing van het attribuut juist wat in sterkte af. De volledige percentages zijn terug te lezen in tabel 4.

Tabel 4 Percentages per attribuut: positionering

	Kop en Lead	Body
Toestroom (N = 69)	7,25 %	92,75 %
Beperking migratie (N = 57)	7,02 %	92,98 %
Arbeidsconcurrentie (N = 89)	6,74 %	93,26 %
Verzorgingsstaat (N = 14)	28,57 %	71,43 %
Huisvesting (N = 25)	8,00 %	12,00 %
Criminaliteit (N = 15)	6,67 %	93,33 %
Illegaliteit (N = 40)	7,50 %	92,50 %
Overlast (N = 32)	12,50 %	87,50 %
Integratie (N = 64)	7,81 %	92,19 %
Economische groei (N = 95)	6,49 %	93,51 %
Uitbuiting (N = 77)	3,16 %	96,84 %

Fluctuaties

Fluctuaties in framing in berichtgeving over Polen is voor zowel de automatische als handmatige analyse gemeten middels een One-Way ANOVA met de verschillende attributen als afhankelijke variabelen en periode als afhankelijke variabele. Voor de fluctuaties zijn de attributen als geheel geanalyseerd en is er geen onderscheid gemaakt in kop en lead versus body. Periode is opgedeeld in de periodes 1 januari 2000 - 30 april 2004, 1 mei 2004 - 30 april 2007 en 1 mei 2007 - 31 december 2010. De gemiddelden en standaardafwijkingen per attribuut per periode zijn terug te vinden in tabel 5 voor de automatische analyse en tabel 6 voor de handmatige analyse. De F-Scores voor beide toetsen zijn terug te vinden in Appendix D.

Figuur 6 Fluctuaties attributen

In figuur 6 is te zien dat vrijwel alle attributen rond 2006 en 2007 lijken te pieken. Opvallend is de piek van het attribuut *arbeidsconcurrentie* rond 2006 waarna dit frame weer afneemt, terwijl het ‘counterframe’, *economische groei*, juist piekt rond 2007. Na toetsing middels een One-Way ANOVA (attribuut als afhankelijke variabele en periode als onafhankelijke variabele) is ook daadwerkelijk voor acht van de elf attributen een significant hoofdeffect op periode gevonden. Daarbij viel ten eerste op dat er uitsluitend sprake was van fluctuaties bij de negatieve attributen. Opvallend is ten eerste het significante hoofdeffect op periode voor *toestroom* ($F(2,1728) = 13,13; p < .001$). Uit de post-hoc LSD test blijkt dat dit frame na 2004 is afgenomen. Er is dus voor de uitbreiding van de EU meer gesproken over (eventuele) toestroom dan na toetreding. Ook het attribuut *beperking migratie* toonde een significant hoofdeffect op periode ($F(2,1728) = 31,26; p < .001$) waarbij per periode het frame steeds is afgenomen. Nadat de beslissingen genomen waren om Poolse migranten toe te laten tot de arbeidsmarkt is de discussie tot beperking dus gedaald. Het attribuut *arbeidsconcurrentie* ($F(1,1728) = 25,06; p < .001$) is na toetreding tot de EU sterk toegenomen en na openstelling van vrij verkeer van werknemers weer sterk afgenomen. Ook voor dit frame geldt dus dat het vooral in aanloop van beslissende momenten sterk aanwezig was in de berichtgeving en daarna is afgenomen. Ook de attributen *integratie* ($F(1,1728) = 22,15; p < .001$) en *overlast* ($F(1,1728) = 30,93; p < .001$) toonden sterk significante hoofdeffecten op periode. In tegenstelling tot de andere drie attributen zijn deze volgens de post-hoc vanaf 2007 juist sterk toegenomen. Ook de minder aanwezige attributen *huisvesting* ($F(1,1728) = 16,62; p < .001$), *criminaliteit* ($F(1,1728) = 5,61; p < .01$) en *illegaliteit* ($F(1,1728) = 21,89; p < .001$) toonden significante hoofdeffecten op periode. Huisvestingsproblematiek is na 2007 toegenomen, Illegaliteit is per periode afgenomen (immers, de Polen verbleven na 2004 niet meer illegaal in Nederland en werkten na 2007 niet meer illegaal in Nederland). Criminaliteit is in 2004 afgenomen waarna het in 2007 weer is toegenomen.

Even opvallend is misschien wel dat de twee positieve attributen *uitbuiting* en *economische groei* (hoewel het er in figuur 6 sterk op leek) niet fluctueerden in de periode 2000-2010. Er is in de gehele periode niet meer of minder sprake geweest van deze twee thema's in de berichtgeving omtrent Polen. Het totaalframe van positieve attributen toonde -daaruit voortvloeiend- geen significant hoofdeffect op periode. Ook het totaalframe van negatieve attributen toonde echter geen significant hoofdeffect.

Tabel 5 Gemiddelde scores per attribuut per periode voor automatische analyse

	2000-2004	2004-2007	2007-2010
	<i>M</i> (<i>SD</i>)	<i>M</i> (<i>SD</i>)	<i>M</i> (<i>SD</i>)
Toestroom	.73 (1.21)	.40 (.82)	.41 (.88)
Beperking migratie	.93 (1.43)	.70 (1.33)	.35 (.92)
Arbeidsconcurrentie	.40 (.88)	1.05 (2.44)	.41 (1.46)
Verzorgingsstaat	.23 (.74)	.16 (.98)	.12 (.68)
Huisvesting	.02 (.13)	.01 (.12)	.09 (.39)
Criminaliteit	.08 (.42)	.02 (.16)	.07 (.40)
Illegaliteit	.27 (.80)	.11 (.48)	.05 (.26)
Overlast	.01 (.11)	.08 (.61)	.35 (.98)
Integratie	.37 (1.41)	.27 (1.02)	.79 (1.93)
Economische groei	.17 (.51)	.21 (.68)	.15 (.56)
Uitbuiting	.27 (1.05)	.40 (1.21)	.44 (1.08)
Negatieve attributen	3.04 (2.96)	2.81 (3.68)	2.66 (3.33)
Positieve attributen	.44 (1.18)	.61 (1.39)	.59 (1.22)

In tegenstelling tot de automatische analyse, die slechts de discussie omtrent de attributen bloot heeft gelegd, is er middels de handmatige analyse gekeken in hoeverre Polen daadwerkelijk met de attributen worden gepaard.

Uit toetsing van de handmatige analyse blijkt dat de framing van Polen in de periode 2000-2010 fluctueerde voor een aantal attributen. Er is een hoofdeffect van periode gevonden voor *beperking migratie* ($F(1,147) = 6.20; p < .01$), *arbeidsconcurrentie* ($F(1,147) = 7.36; p < .01$), *huisvesting* ($F(1,147) = 7.39; p < .01$), *overlast* ($F(1,147) = 4.82; p < .01$), *integratie* ($F(1,147) = 4.43; p < .05$) en *uitbuiting* ($F(1,147) = 4.52; p < .05$). Voor de attributen *beperking* en *arbeidsconcurrentie* geldt dat de mate van framing gedaald is na 2007, voor de overige vier is de framing juist gestegen na 2007. Dit indiceert dat de economische thema's afgenomen zijn, terwijl de cultuurgebonden thema's juist toegenomen zijn. Voor de negatieve en positieve totaalframes zijn evenals de automatische analyse geen significante hoofdeffecten op periode gevonden.

Tabel 6 Gemiddelde scores per attribuut per periode voor handmatige analyse

	2000-2004	2004-2007	2007-2010
	<i>M</i> (<i>SD</i>)	<i>M</i> (<i>SD</i>)	<i>M</i> (<i>SD</i>)
Toestroom	.40 (.62)	.48 (.68)	.38 (.67)
Beperking migratie	.60 (1.19)	.40 (.64)	.08 (.33)
Arbeidsconcurrentie	.77 (1.33)	.82 (1.00)	.20 (.58)
Verzorgingsstaat	.17 (.75)	.08 (.33)	.05 (.39)
Huisvesting	.03 (.18)	.03 (.18)	.33 (.71)
Criminaliteit	.10 (.40)	.03 (.26)	.13 (.50)
Illegaliteit	.30 (.75)	.32 (.70)	.10 (.44)
Overlast	.07 (.37)	.05 (.29)	.45 (1.41)
Integratie	.03 (.18)	.25 (.95)	.77 (1.69)
Economische groei	.37 (.85)	.72 (1.03)	.52 (1.10)
Uitbuiting	.17 (.59)	.35 (.69)	.77 (1.35)
Negatieve attributen	2.47 (3.26)	2.47 (3.38)	2.50 (3.51)
Positieve attributen	.53 (1.07)	1.07 (1.31)	1.28 (1.73)

5.3 Generieke framing

Met betrekking tot generieke thema's in de berichtgeving omtrent Polen luidde de hypothese als volgt:

Hypothese 3 Poolse migranten worden geframed in de thema's *cultural threat*, *security threat* en *economic threat*, met een nadrukkelijke aanwezigheid van het *cultural threat frame*.

Aan de hand van het vooronderzoek en de geconstrueerde attributen (of attributen) zijn drie generieke frames toegevoegd: *economic value*, *cultural similarity* en *immigrant's security threat*. Het belang van deze laatste drie toegevoegde frames is meten in hoeverre er sprake is van *counterframing* in de berichtgeving over Polen.

Frequenties

Generieke framing is handmatig gecodeerd. Zowel de frequenties als de gemiddelde scores en standaardafwijkingen zijn terug te lezen in tabel 7. Generieke framing is middels paired-samples t-tests (frame x frame) getoetst op Ratio-niveau. De resultaten van deze toets zijn terug te lezen in Appendix D.

Tabel 7 *Generieke framing: Gemiddelden en standaardafwijking; nominaal en ratio*

	Nominaal <i>N</i> (=150)	Ratio <i>M</i> (<i>SD</i>)
Economic Threat	84	1.43 (1.88)
Cultural Threat	34	.59 (1.70)
Security Threat	34	.39 (.83)
Economic Value	70	1.03 (1.51)
Cultural Similarity	7	.16 (.82)
Immigrant's Security Threat	45	.61 (1.24)

In tabel 7 is te zien dat in de berichtgeving over Polen het Economic Threat frame domineert. Polen worden voornamelijk in termen van economische dreiging geframed. Hoewel significant minder, worden ze daaropvolgend echter voornamelijk in termen van Economic Value geframed ($t(1,149) = 2.34; p < .05$ t.o.v. Economic Threat). Er lijkt sprake te zijn van counterframing met betrekking tot economische framing. Na culturele dreiging worden Polen voornamelijk middels Cultural Threat ($t(1,149) = 2.31; p < .05$ t.o.v. Economic Value), Immigrant's Security Threat ($t(1,149) = 2.60; p < .05$ t.o.v. Economic Value) en Security Threat ($t(1,149) = 4.81; p < .001$) geframed. Het minst worden Polen in termen van het Cultural Similarity ($t(1,149) = 2.52; p < .05$ t.o.v. Security Threat). De economische frames zijn dus dominant aanwezig in de berichtgeving over Polen. Het Cultural Similarity frame is juist het minst aanwezig in de berichtgeving.

Fluctuaties

Fluctuaties in berichtgeving in de periode 2000-2010 zijn getoetst middels een One-Way ANOVA met de zes generieke frames als afhankelijke variabele en periode als onafhankelijke variabele. De gemiddelde scores en standaardafwijking per frame per periode zijn terug te vinden in tabel 8, de F-scores in Appendix D.

Tabel 8 Gemiddelde scores per generiek frame per periode

	2000-2004	2004-2007	2007-2010
	<i>M</i> (<i>SD</i>)	<i>M</i> (<i>SD</i>)	<i>M</i> (<i>SD</i>)
Economic Threat	2.50 (2.85)	1.68 (1.69)	.65 (.92)
Cultural Threat	.13 (.43)	.23 (.81)	1.18 (2.43)
Security Threat	.60 (.93)	.40 (.87)	.27 (.71)
Economic Value	1.60 (1.73)	1.05 (1.55)	.73 (1.27)
Cultural Similarity	.17 (.91)	.05 (.29)	.27 (1.09)
Immigrant's Security	.30 (.70)	.40 (.79)	.98 (1.66)

De One-Way ANOVA toont een aantal resultaten: Er is een hoofdeffect van periode gevonden op de frames Economic Threat ($F(2,147) = 12.09; p < .001$); Economic Value ($F(1,147) = 3.42; p < .05$); Cultural Threat ($F(2,147) = 6.55; p < .01$) en Immigrant's Security Threat ($F(1,147) = 4.78; p < .05$)

Een Post-hoc LSD test laat zien dat Polen per periode steeds minder vaak in termen van Economic Threat zijn geframed. Dit geldt ook voor het frame Economic Value. Daarentegen zijn Polen in de periode vanaf 1 mei 2007 steeds meer geframed in termen van Cultural Threat en Immigrants Security Threat. Vooral culturele dreiging is in deze laatste periode sterk gestegen en dominantier geworden. De economische frames zijn dus afgenomen in de loop van deze periode terwijl culturele dreiging en veiligheidsdreiging voor immigranten juist zijn toegenomen. Dit geldt vooral voor de laatste periode.

5.4 Primary definers

De verschillende actoren die de berichtgeving over Polen vorm hebben gegeven zijn zowel afzonderlijk als gecategoriseerd getoetst in een automatische inhoudsanalyse. De hypothese luidde als volgt:

Hypothese 4 De primary definers van de berichtgeving en framing omtrent Poolse migranten zijn in de eerste plaats hogere overheden, zoals het kabinet en de Tweede Kamer, en later ook vakbonden en lokale politiek.

5.4.1 Primary definers gecategoriseerd

Frequenties

Allereerst de gecategoriseerde actoren, die zijn opgedeeld in afzonderlijke

categorieën. Voor de automatische analyse zijn de categorieën geanalyseerd op gemiddelden. Dat wil zeggen dat er op ratio-niveau is gekeken naar de mate waarin de actoren voorkomen per artikel. De gemiddelde scores en standaardafwijkingen zijn terug te lezen in tabel 9. De resultaten van de paired-samples t-tests zijn terug te vinden in Appendix D.

Tabel 9 Actoren gecategoriseerd: automatische analyse

	<i>M (SD)</i>
Politieke partijen	1.11 (2.93)
Vakbond/Brancheorganisatie	1.10 (2.45)
Overheidsinstanties	.70 (1.57)
Tweede Kamer	.51 (1.47)
Kabinet	.50 (1.34)
Lokale Politiek	.33 (1.21)
Staatssecretaris	.26 (.92)
Werkgevers	.24 (1.16)
Experts/Intellectuelen	.17 (1.00)

In tabel 9 is te zien dat *politieke partijen* en *vakbonden/brancheorganisaties* het meest zichtbaar zijn in de berichtgeving omtrent Polen. Daarna volgen *overheidsinstanties* ($t(1,1730) = 4.98; p < .001$ t.o.v. politieke partijen). Vervolgens genieten *Tweede Kamer* ($t(1,1730) = 3.56; p < .001$ t.o.v. overheidsinstanties) en *Kabinet* ($t(1,1730) = 4.09; p < .001$ t.o.v. overheidsinstanties) de meeste zichtbaarheid in de berichtgeving. *Lokale Politiek* ($t(1,1730) = 4.18; p < .001$) *Staatssecretaris* ($t(1,1730) = 6.11; p < .001$) *Werkgevers* ($t(1,1730) = 6.03; p < .001$ t.o.v. kabinet) en *Experts/Intellectuelen* ($t(1,1730) = 8.32; p < .001$) zijn als gecategoriseerde actoren het minst aanwezig in de berichtgeving omtrent Polen.

Fluctuaties

Middels een One-Way ANOVA met periode als onafhankelijke variabele en de gecategoriseerde actoren als afhankelijke variabelen zijn de fluctuaties per periode per categorie getoetst. De gemiddelde scores en standaardafwijkingen zijn terug te lezen in tabel 10, alle F-scores in Appendix D.

Tabel 10 Gemiddelde scores per periode per gecategoriseerde actor: automatische analyse

	2000-2004	2004-2007	2007-2010
	<i>M</i> (<i>SD</i>)	<i>M</i> (<i>SD</i>)	<i>M</i> (<i>SD</i>)
Politieke partijen	1.83 (4.19)	1.06 (2.77)	.92 (2.51)
Vakbond/Brancheorganisatie	.76 (1.50)	1.36 (2.85)	1.00 (2.32)
Overheidsinstanties	.94 (1.95)	.82 (1.67)	.53 (1.31)
Tweede Kamer	.52 (1.37)	.51 (1.38)	.52 (1.57)
Kabinet	.70 (1.59)	.35 (1.11)	.56 (1.42)
Lokale Politiek	.14 (.55)	.08 (.50)	.58 (1.63)
Staatssecretaris	.26 (.67)	.54 (1.34)	.04 (.31)
Werkgevers	.28 (1.56)	.17 (.82)	.28 (1.24)
Experts/Intellectuelen	.23 (1.76)	.17 (.88)	.15 (.73)

Voor het overgrote deel van de actoren zijn significante hoofdeffecten op periode gevonden. *Politieke Partijen* ($F(2,1728) = 9.64; p < .001$) werden vooral in de eerste periode tot 1 mei 2004 meer genoemd in de berichtgeving omtrent Polen. *Vakbonden* ($F(2,1728) = 6.93; p < .01$) en *Staatssecretarissen* ($F(2,1728) = 57.13; p < .001$) kwamen in periode 2004 tot 2007 meer voor in de berichtgeving omtrent Polen dan in de andere twee perioden. Het *Kabinet* ($F(2,1728) = 7.77; p < .001$) kwam in deze periode juist minder voor in de berichtgeving dan in andere twee perioden. *Overheidsinstanties* ($F(2,1728) = 9.80; p < .001$) werden vanaf 2007 minder genoemd in de berichtgeving omtrent Polen, terwijl *Lokale Politiek* ($F(2,1728) = 36.11; p < .001$) in deze laatste periode juist meer genoemd werd dan in andere twee perioden.

Mediagezag:

Door middel van een handmatige analyse is gekeken in hoeverre deze gecategoriseerde actoren mediagezag genoten. Daarbij is per categorie gekeken of zij in de berichtgeving optreden als bron, subject of object. Mediagezag is berekend middels de formule:

$$\text{Gezagsscore} = (N_{\text{bron}} * 1.0) + (N_{\text{subject}} * 0.5) / (N_{\text{bron}} + N_{\text{subject}} + N_{\text{object}})$$

Ten eerste is middels de handmatige methode de mate waarin de gecategoriseerde actoren voorkomen geanalyseerd en getoetst. Voor deze waardes zijn vervolgens de gezagsscores berekend. Gemiddeldes en standaardafwijkingen zijn terug te vinden in tabel 11.

Tabel 11 Gecategoriseerde actoren & mediagezag

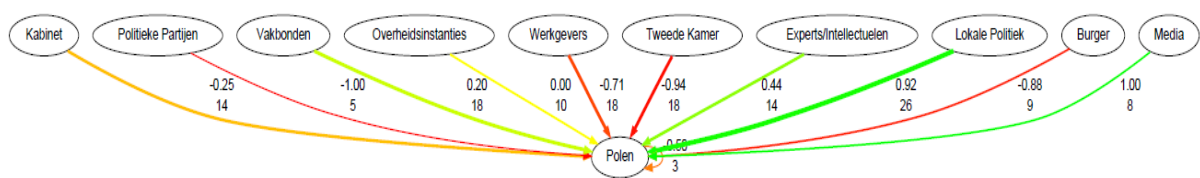
	<i>M (SD)</i>	<i>Mediagezag</i>
Polen	1.03 (.35)	.20
Werkgevers	.37 (.66)	.64
Vakbond/Brancheorganisatie	.33 (.67)	.78
Politieke partijen	.30 (.76)	.39
Overheidsinstanties	.25 (.48)	.66
Tweede Kamer	.25 (.62)	.54
Kabinet	.22 (.46)	.43
Burgers	.18 (.48)	.82
Experts/Intellectuelen	.17 (.42)	.95
Lokale Politiek	.14 (.45)	.75
Staatssecretaris	.08 (.27)	.67

Logischerwijs zijn Polen de grootste actoren in de berichtgeving over Polen. Zij komen 1.03 maal per artikel voor. Echter, Polen hebben een minimaal mediagezag (MG = .20). Zij fungeren voornamelijk als object in de berichtgeving en worden zelden zelf aan het woord gelaten. De overige actoren liggen dusdanig dicht op elkaar dat er niet bepaalde groepen aan te wijzen zijn die substantieel vaker voorkomen in de berichtgeving dan anderen. Kijkend naar mediagezag is wel te zeggen dat vakbonden en brancheorganisaties bijvoorbeeld relatief vaak voorkomen in de berichtgeving met een relatief hoge gezagsscore. Hoewel politieke partijen ook relatief hoog staan in deze lijst hebben zij een relatief lage gezagsscore. Dit maakt hen als *primary definer* minder sterk. Burgers en experts/intellectuelen staan relatief laag in de lijst maar hebben een relatief hoge gezagsscore. Dit maakt ze sterker als *primary definer*. Het kabinet -bovenin de hiërarchie- komt middelmatig voor in de berichtgeving en heeft ook een relatief lage gezagsscore.

NET-Methode

De relaties tussen de verschillende actoren ten opzichte van Poolse migranten zijn in kaart gebracht middels de NET-methode. Door middel van een analyse op semantisch niveau zijn de verschillende actoren tegen elkaar afgezet. Daarbij stonden verschillende soorten relaties centraal (evaluaties, acties, affiniteit et cetera) die een uiterst negatief (-1) of uiterst positief (+1) verband representeren. In figuur 7 zijn de actoren gecategoriseerd weergegeven. De verschillende lijnen beelden een relatie uit tussen twee actoren. Naarmate de lijn dikker is,

is de associatie tussen beiden ook groter. Naarmate de lijn roder wordt is de relatie negatiever, naarmate de lijn groener wordt is de relatie positiever. De figuur laat vier positieve relaties zien ten opzichte van Polen en vijf negatieve relaties. Het kabinet, Politieke partijen, werkgevers, de Tweede Kamer en burgers vormen een negatief verband. Daarbij is de Tweede Kamer met het meest negatieve verband (-0.94) uit het grootste aantal relaties (n = 18) de meest opvallende. Ook burgers uit zich behoorlijk negatief ten opzichte van Polen (-0.88; n = 9). Lokale politici vormen juist een bijna uiterst positief verband ten opzicht van Polen (0.92; n = 26). Het kabinet uit zich matig negatief over Polen (-0.25; n = 14).

Figuur 7 NET-relaties Primary Definers gecategoriseerd

5.4.2 Primary definers: niet-gecategoriseerd

Frequenties

In totaal zijn 79 actoren opgenomen in de automatische analyse. Deze 79 actoren zijn middels een One-sample t-test getoetst op relevantie en vervolgens zijn de tien meest relevante of dominante actoren geselecteerd. De gemiddelden en standaardafwijkingen van deze actoren zijn terug te vinden in tabel 12. De t-scores in Appendix D.

Middels paired sampled t-tests zijn de gemiddelde scores van deze actoren tegen elkaar afgezet. De t-tests wezen uit dat VIA (Vereniging van experts in de Internationale Arbeidsbemiddeling) significant vaker voorkomt als actor in de berichtgeving dan de andere actoren. Ook voor de specifieke actoren geldt dat de gemiddeldes dusdanig dicht op elkaar liggen dat er geen duidelijke hiërarchie vast te stellen is. Wel kan op basis van de paired samples t-tests gezegd worden dat alle drie de politieke partijen significant vaker voorkomen in de berichtgeving dan de drie overheidsinstanties. Ook kan gezegd worden dat beide vakbonden significant vaker voorkomen in de berichtgeving dan de politieke spelers (Minister Donner en Staatssecretaris Van Hoof) en alle drie overheidsinstanties. Zie ook Appendix D.

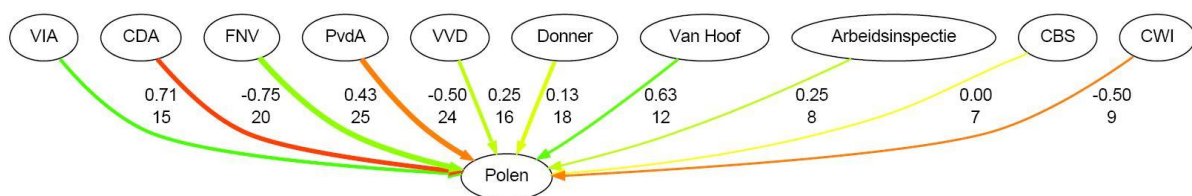

Tabel 12 Primary Definers

	<i>M (SD)</i>
VIA	.43 (1.26)
CDA	.32 (1.03)
FNV	.31 (.99)
PvdA	.28 (1.09)
VVD	.26 (.90)
Minister Donner	.24 (.91)
Staatssecretaris Van Hoof	.19 (.80)
Arbeidsinspectie	.19 (.79)
CBS	.19 (.78)
CWI	.15 (.69)

NET-Methode

In tegenstelling tot de gecategoriseerde actoren toont dit netwerk meer positieve relaties ten opzichte van Polen. Zes van de tien actoren staan positief in relatie tot Poolse migranten. Daarbij is vakcentrale Federatie Nederlandse Vakverenigingen [FNV] de grootste speler, gevolgd door politieke partijen PvdA en CDA. Opvallend is dat de politieke partijen gematigd positief tot zeer negatief in relatie staan tot Polen, terwijl de minister en staatssecretaris zich juist gematigd positief tot positief geuit hebben over Polen. Er lijkt binnen de politiek dus een tweedeling te zijn tussen de Tweede Kamer en het kabinet. De vakbonden lijken het meest positief in relatie te staan tot Polen. De overheidsinstanties CBS, CWI en Arbeidsinspectie spelen ten eerste een minder grote rol dan de andere actoren en staan in de berichtgeving ook overwegend neutraal tegenover Polen.

Figuur 8 NET-relaties Primary Definers niet gecategoriseerd

5.5 *Turken en Marokkanen*

Met betrekking tot de vraag in hoeverre Polen in de berichtgeving direct gerelateerd worden aan gastarbeiders uit de jaren zestig en zeventig- luidde de hypothese als volgt:

Hypothese 5 Polen worden in de berichtgeving direct vergeleken met gastarbeiders uit de jaren zestig en zeventig.

Zoals te lezen in de methode, is de keuze gemaakt om slechts Turkse en Marokkaanse migranten op te nemen in de analyse.

Uit de automatische analyse blijkt dat in 273 van de 1731 artikelen over Polen ook Turken en Marokkanen genoemd worden. In termen van hits worden Turken en Marokkanen $M = .55$; $SD = 2.09$ maal per artikel genoemd. Dit lijkt relatief veel, maar zegt nog niets over de daadwerkelijke relatie van Polen ten opzichte van Turken en Marokkanen in de berichtgeving.

Fluctuaties:

De mate waarin Turken en Marokkanen genoemd worden in de berichtgeving over Polen toont geen significant hoofdeffect op periode ($F(2,1728) = .98$; $p = .38$). De mate waarin Turken en Marokkanen genoemd werden in de berichtgeving over Polen fluctueerde dus niet in de periode 2000-2010.

Handmatige Analyse

De resultaten uit de automatische analyse zeggen echter niet of Polen in de berichtgeving daadwerkelijk direct gerelateerd worden aan Turken en Marokkanen en hoe zij geframed worden ten opzichte van elkaar. De handmatige analyse moet dan ook uitwijzen of Polen positief, negatief of neutraal worden geframed ten opzichte van deze groep.

Uit de handmatige analyse blijkt ten eerste dat de mate waarin Turken en Marokkanen daadwerkelijk vergeleken worden met Polen beduidend minder is dan de automatische analyse doet vermoeden: $M = .07$; $SD = .52$. In een groot gedeelte van de artikelen worden Turken en Marokkanen toevalligerwijs genoemd. Daarbij verschilt de mate waarin zij geframed worden als 'hetzelfde als Turken en Marokkanen' ($M = .02$; $SD = .14$) niet van de mate waarin zij als 'anders dan Turken en Marokkanen' ($M = .05$; $SD = .50$) worden geframed ($t(1,149) = .78$; $p = .44$).

6 *Conclusie*

Het doel van deze scriptie was met behulp van een breed scala aan invalshoeken de framing van Polen in Nederland in kaart te brengen. Daarbij stonden een aantal aspecten centraal: de terminologie waarmee Polen ‘gelabelled’ worden, de attributen of stereotiepen waarin ze geframed worden, de mate van dreiging die de berichtgeving impliceert door de komst van Polen, de primaire bronnen of *primary definers* van de berichtgeving en de mate waarin Polen direct vergeleken worden met andere migrantengroepen: het ‘gastarbeiderstrauma’. Naast het in kaart brengen van deze aspecten moest dit onderzoek bovendien uitwijzen hoe deze framing zich verhoudt ten opzichte van nieuwsframing van andere migrantengroepen. In het vervolg van deze paragraaf worden alle deelvragen afzonderlijk beantwoord, waarna een algemene beantwoording van de hoofdvraag en een conclusie dit hoofdstuk afsluiten.

Terminologie

De eerste deelvraag luidde als volgt: “In welke termen worden Poolse migranten geframed?”

In tegenstelling tot de hypothese worden Polen voornamelijk geframed in neutrale termen zoals arbeider, werknemer of uitzendkracht. In veel mindere mate worden zij geframed in termen die aanduiden dat zij van oorsprong niet-Nederlands zijn. Daarbij zijn de termen (im)migrant en arbeidsmigrant en daarop volgend seizoenswerker en gastarbeider de meest voorkomende termen. Zoals verwacht in de hypothese worden zij zelden tot nooit geframed in de termen expat, allochtoon en buitenlander. Ook moet opgemerkt worden dat de term arbeidsmigrant in toenemende mate gebruikt wordt in de framing van Polen. Deze term lijkt na 2007 de meest dominante term in relatie tot deze groep. Polen lijken daarmee een andere terminologie toebedeeld te krijgen dan andere migratiegroepen die de afgelopen jaren het mediadiscours hebben beheerst. Waar Turken en Marokkanen tegenwoordig bijvoorbeeld vaak geassocieerd worden met de term allochtoon, geldt dit in veel minder mate voor Polen. Polen worden nog wel in verband gebracht met de term gastarbeider, een term die voornamelijk in de jaren '60 en '70 toebedeeld werd aan Turkse en Marokkaanse migranten. Deze term draagt een zekere pejoratieve lading, omdat het de problematiek die voortgekomen is uit deze migratiestroom met zich meedraagt. Daarbij lijkt er dus wel sprake te zijn van een verwijzing naar eerdere migrantengroepen.

Attributen

De tweede deelvraag luidde als volgt: “In hoeverre worden Poolse migranten in termen van positieve en/of negatieve attributen geframed?”.

Met betrekking tot de attributen of stereotiepen waarin Polen geframed worden is ten eerste te concluderen dat Polen vaker worden geframed in termen van negatieve attributen dan in termen van positieve attributen. De hypothese is daarmee bevestigd. In de berichtgeving worden zij in negatieve zin voornamelijk geassocieerd met thema's die arbeidsconcurrentie, integratieproblemen, een grote toestroom of vloedgolf van Poolse migranten en een beperking van migratie door Polen aanduiden. Ze worden ook vaker daadwerkelijk geframed in termen van de eerste drie attributen. Daarbij is het opvallend dat framing in termen van het meer economische thema arbeidsconcurrentie significant gedaald is nadat de grenzen open zijn gesteld voor Poolse werknemers terwijl framing in termen van thema's als integratie en overlast sterk gestegen is en na 2007 de berichtgeving lijkt te beheersen. Het thema overlast wordt daarnaast ook vaker dan de andere negatieve frames genoemd in de kop en lead van artikelen waardoor dit frame nog sterker lijkt te zijn. De grote stijging van het thema integratie is opvallend omdat het overgrote deel van de Polen -ook in de laatste periode- nog altijd voornamelijk seizoensarbeiders zijn en na een korte werkperiode weer terugkeren naar het vaderland (Nicolaas, 2011). Cijfers indiceren geen permanent verblijf van Polen, eerder een fase van permanente tijdelijkheid. Dit wil zeggen dat er over langere tijd een vast aantal seizoensarbeiders aan het werk is in Nederland, maar met steeds wisselende krachten. De focus op integratie is daarom irrealistisch hoog en indiceert een grote mate van angst. Polen worden overigens in veel mindere mate geframed in termen van andere thema's die gerelateerd lijken te zijn aan eerdere migrantengroepen, zoals criminaliteit en aanslag op de verzorgingsstaat. De geringe mate waarin criminaliteit geframed wordt is opvallend, vooral omdat de Polen zelf claimen als dusdanig gestereotypeerd te worden (De Boom, Weltevrede, Rezai & Engbersen, 2008). De geringe mate waarin Polen als crimineel worden geframed komt echter overeen met de statistische werkelijkheid. De criminaliteitscijfers met betrekking tot Polen verschillen nauwelijks van de cijfers met betrekking tot autochtone Nederlanders. Ook framing in termen van aanslag op verzorgingsstaat komt overeen met de werkelijkheid. Polen lijken zelfs behoorlijk minder dan autochtonen en minderheidsgroepen gebruik te maken van de sociale voorzieningen, terwijl zij de afgelopen jaren vaak behoorlijk wat rechten hebben opgebouwd (Nicolaas, 2011).

Met betrekking tot de positieve attributen in relatie tot Polen komen zowel economische groei als uitbuiting regelmatig voor in de berichtgeving. Daarbij is de

berichtgeving in termen van uitbuiting van Polen na 2007 sterk gestegen en in deze laatste periode één van de sterkste frames. Polen krijgen daarmee een steeds grotere slachtoffer rol in de berichtgeving. Dit frame lijkt echter een minder gunstige positionering te hebben dan de andere frames doordat het minder vaak in de kop en lead van artikelen voorkomt.

Generieke frames

De derde deelvraag luidde als volgt: “In welke generieke thema’s worden Poolse migranten geframed?”.

Een aantal zaken vallen op met betrekking tot framing in generieke thema’s relatie tot dreiging, zoals geformuleerd door Boomgaarden (2006). Ten eerste is de berichtgeving over Polen in de gehele periode 2000-2010 overduidelijk vaker geframed in het *economic threat frame* dan in de andere frames. De andere frames die dreiging representeren, het *cultural threat frame* en het *security threat frame* komen in veel mindere mate voor in de berichtgeving omtrent Polen. Wanneer gekeken wordt naar de fluctuaties vallen echter twee zaken op: Het *economic threat frame* neemt per periode sterk af en het *cultural threat frame* is vanaf 2007 exorbitant toegenomen. In die laatste periode (2007-2010) lijkt dit frame de berichtgeving te domineren. Naarmate de economische dreiging dus afneemt, neemt de culturele dreiging toe. Hoewel over de gehele periode gemeten de hypothese dus verworpen moet worden, lijkt culturele dreiging in de laatste periode dus wel overheersend aanwezig te zijn in de berichtgeving. De hypothese kan dus voor deze periode bevestigd worden. Hoewel dit niet gemeten is, is het verschil van het *security threat frame* in de laatste periode ten opzichte van de andere frames nog groter geworden. Dit frame lijkt geen grote rol van betekenis te spelen met betrekking tot framing van Polen. Framing van Polen lijkt daarmee eerder het Italiaanse voorbeeld in te nemen, waarbij Roemeense migranten ook vaker in termen van economische en culturele dreiging werden geframed. In relatie tot de Nederlandse casus zoals onderzocht door Boomgaarden (2006) indiceert dit onderzoek dus dat Poolse migranten zich onderscheiden van andere migrantengroepen in Nederland met betrekking tot nieuwsframing. Beiden onderzoeken wijzen op het gebruik van culturele dreiging. Het discours rondom Polen onderscheidt zich echter van andere migrantengroepen doordat in grote mate het *economic threat frame* aanwezig is in de berichtgeving in tegenstelling tot het *security threat frame*. Een mogelijke verklaring hiervoor is ook dat deze framing voornamelijk de beginfase van migratieprocessen kenmerkt.

Met betrekking tot de *counterframes* kan gesteld worden dat het *economic value frame* sterk aanwezig was in de berichtgeving, hoewel in mindere mate dan economische dreiging.

Wat opvalt is dat dit frame, evenals economische dreiging, sterk afneemt per periode. Door de grote mate waarin beiden frames voorkomen in de berichtgeving en de vergelijkbare fluctuaties die ze doormaken lijkt er sprake te zijn van counterframing met betrekking tot het economische thema. Het *cultural similarity frame* lijkt geen rol van betekenis te spelen in de berichtgeving. Hoewel het *cultural threat frame* sterk toeneemt in de laatste periode, is het culturele gelijkheid frame over de gehele periode weinig aanwezig in de berichtgeving en fluctueert het frame ook niet. Hoewel *immigrant's security threat* niet het meest ideale counterframe representeert voor *security threat* lijkt er toch een zekere compatibiliteit te bestaan tussen beide frames. Over de gehele periode 2000-2010 komen beide frames nagenoeg in dezelfde mate voor in de berichtgeving. Met het oog op de fluctuaties in framing is echter een sterke stijging in framing op te merken voor het *immigrant's security threat* frame, terwijl *security threat* vrijwel gelijk voorkomt over de gehele periode (hoewel niet significant, zelfs afneemt).

Primary definers

De vierde deelvraag luidde als volgt: “Wie zijn de primary definers en hoe uiten zij zich tegenover Poolse migranten?”.

Voor de primary definers zijn de conclusies als volgt: uit de automatische analyse blijkt dat politieke partijen en vakbonden/brancheorganisaties de grootste actoren zijn in het discours rondom Polen. Uit de handmatige analyse blijkt echter dat politieke partijen weinig mediagezag genieten, in tegenstelling tot vakbonden en brancheorganisaties. Deze laatstgenoemde actor lijkt dan ook de grootste speler in de berichtgeving omtrent Polen. Aan de hand van de NET-methode is te concluderen dat zij zich matig positief uiten over Polen, met mogelijk positieve gevolgen voor de beeldvorming over deze groep. Zowel het kabinet als de Tweede Kamer, die volgens het cascading network evaluation model (Entman, 2004) de grootste macht genieten om framing rondom thema's te vormen en te verspreiden, zijn zij middelmatige spelers in het debat met ook relatief matig mediagezag. Zij uiten zich overigens wel matig tot zeer negatief over Polen, wat mogelijke gevolgen kan hebben voor de beeldvorming over deze groep migranten. Uit de NET-methode blijkt sowieso dat de politieke actoren -met uitzondering van lokale politiek- zich overwegend negatief verhouden tot Poolse migranten. Uit de handmatige analyse blijkt overigens dat ook werkgevers een relatief grote rol spelen in het discours met een matig hoog mediagezag. Zij laten zich ook behoorlijk negatief uit over Polen.

Uit de handmatige analyse blijkt dat Poolse migranten zelf logischerwijs het meeste

voorkomen in het discours, en dus in wezen zelf de grootste actor zijn van hun eigen discours. Doordat zij echter zelden als bron of subject voorkomen in deze berichtgeving, genieten zij weinig mediagezag. Het discours rondom Polen wordt dus grotendeels bepaald door niet-Polen. Het is een bekend fenomeen dat minderheden zelf relatief weinig mediagezag genieten. Dergelijke kwesties kunnen echter leiden tot vervreemding en verdere polarisatie in de samenleving (D'Haenens & Bink, 2006). Ten behoeve van een goed gebalanceerde berichtgeving is het belangrijk dat minderheidsgroepen zelf ook voldoende aan het woord gelaten worden.

Gastarbeiderstrauma?

De vijfde deelvraag luidde als volgt: “In hoeverre worden Polen in de berichtgeving vergeleken met andere migrantengroepen, zoals Turken en Marokkanen?”

Onderzoek van Van Gorp (2006) indiceert dat Polen dezelfde angsten en dreiging aanwakkeren als eerdere migrantengroepen zoals Turken en Marokkanen. Daardoor zouden media directe parallellen kunnen leggen met deze ‘voorgangers’ van de Polen. Echter, de resultaten indiceren dat er wel enigszins sprake is van directe vergelijking tussen beide groepen, maar de mate waarin dit gebeurt is vrij gering. Bovendien zijn de media vrij gebalanceerd wat betreft het bekrachtigen of juist ontkrachten van de overeenkomsten tussen beide groepen.

Terugkomend op de hoofdvraag van dit onderzoek: “*Hoe worden Poolse migranten in Nederlandse dagbladen geframed in de periode 2000-2010, wie is verantwoordelijk voor deze framing en in hoeverre verschilt dit van framing van andere migrantengroepen zoals Turken en Marokkanen?*” kan gesteld worden dat Polen voornamelijk in neutrale termen geframed worden, of middels de term ‘arbeidsmigrant’ en dat er een zekere verwijzing aanwezig lijkt te zijn naar Turkse en Marokkaanse ‘gastarbeiders’ uit de jaren zestig en zeventig. Polen worden dus in mindere mate ‘gelabelled’ -zoals Van Gorp (2006) dit fenomeen noemt- dan aanvankelijk verwacht werd. Daarnaast worden Polen over de gehele periode voornamelijk geframed in termen van ‘Arbeidsconcurrentie’, wat mogelijk implicaties heeft voor hun positie op de Nederlandse arbeidsmarkt, maar ook in toenemende mate in termen van integratieproblematiek. Ook de generieke thema’s wijzen op een verschuiving van economische dreiging naar culturele dreiging. Dit heeft weer mogelijke consequenties voor de sociale positie van Polen in Nederland. Immers, de discussie rondom integratie van migranten is in Nederland de afgelopen jaren uiterst gevoelig geworden. Wanneer Polen in toenemende

mate als cultureel bedreigend worden geframed, bestaat er het gevaar dat de beeldvorming rondom deze groep migranten ook steeds negatiever wordt. Dit thema heeft verschillende negatieve connotaties ten opzichte van andere migrantengroepen zoals Turken en Marokkanen. Vooral politieke actoren, die in grotere mate in staat zijn om framing rondom thema's te vormen en verspreiden moet oppassen met negatieve uitspraken omtrent Polen. Uit de handmatige analyse blijkt dat zij zich hier in verschillende gradaties schuldig aan hebben gemaakt. Daarnaast is het ten behoeve van een gebalanceerde berichtgeving ook van belang dat Poolse migranten zelf meer aan het woord gelaten worden. Framing ten opzichte van Turkse en Marokkaanse minderheden is de afgelopen jaren bijvoorbeeld ook weinig gebalanceerd geweest waardoor er het gevaar bestaat dat beeldvorming over migranten gepolariseerd raakt.

De verschuivingen die hebben plaatsgevonden met betrekking tot de beeldvorming over de multiculturele samenleving, het discours waarin de discussie over minderheden plaatsvindt en politieke voorkeuren door standpunten inzake minderheden en integratie, heeft migranten in Nederland de afgelopen jaren extra kwetsbaar gemaakt. Nederland kent een lange geschiedenis van migratie en etnische diversiteit en heeft in zowel economisch opzicht als cultureel opzicht op verschillende wijze geprofiteerd van de komst van minderheden. Zo zijn ook Polen, de 'nieuwe gastarbeiders', nodig om tekorten op de arbeidsmarkt aan te vullen. Media vervullen daarbij een belangrijke rol met betrekking tot het bieden van context en gebalanceerde informatie over de komst van deze groep, de wijze waarop zij zich aanpassen aan de samenleving en de bijdrage die zij leveren aan onder andere onze economie. Dit onderzoek laat zien dat media niet altijd evenwichtig zijn bij het vervullen van deze taak. Berichtgeving die overwegend negatief is, dreiging impliceert en in simplistische, stereotiepe constructies geframed wordt kan daarbij de beeldvorming over Polen op onevenwichtige en negatieve wijze beïnvloeden en hun sociale positie aantasten.

7 *Discussie*

Dit onderzoek kent een aantal beperkingen en bovendien is tijdens het onderzoek besloten een aantal zaken te wijzigen of uit te sluiten. Ten eerste zijn bij het selecteren van de data bepaalde restricties toegepast. Mogelijk is een gedeelte van de krantenartikelen zodoende niet opgenomen in de analyse.

Daarnaast is een gedeelte van de resultaten afhankelijk geweest van automatische inhoudsanalyse. Hoewel getracht is de betrouwbaarheid van deze analyse zo goed mogelijk te optimaliseren, is dit voor een dermate grote database vrijwel onmogelijk. Dit kwam bijvoorbeeld ook tot uiting in een aantal discrepanties tussen de resultaten uit automatische en handmatige analyse.

Daarnaast was het in de eerste plaats de bedoeling dat de grootste groepen Midden- en Oost-Europese migranten onderzocht zouden worden. Naast Polen waren dit ook Roemenen en Bulgaren. Wegens tijdgebrek en een te groot verschil in etnische achtergrond (ten opzichte van Polen) is besloten deze twee groepen uit te sluiten. Volgens cijfers van het CBS (2010) zijn deze twee groepen echter sterk in opkomst wat betreft (arbeids)migratie naar Nederland. Na het vrijgeven van de arbeidsmarkt zal de migratie van Roemenen en Bulgaren daarom waarschijnlijk sterk toenemen. Voor verder onderzoek is het interessant een vergelijkbare methode te hanteren voor deze twee etnische identiteiten. Daarbij is het vooral interessant in hoeverre bijvoorbeeld de framing overeenkomt met die van Polen en in hoeverre er in dagbladen überhaupt onderscheid gemaakt wordt tussen deze drie groepen (of dat ze als homogene groep geframed worden).

Verder is tijdens het onderzoek besloten om de dataset te beperken tot landelijke dagbladen. In eerste instantie zou een vergelijking worden getrokken tussen landelijke en regionale kranten. Wegens tijdgebrek is echter besloten de regionale dagbladen uit te sluiten. Voor vervolgonderzoek is het echter wel interessant hier rekening mee te houden. Doordat Polen zich grotendeels lijken te concentreren in bepaalde regio's van het land hebben veel lokale politici zich gebezigd rondom dit thema. De mate waarin Poolse migranten geframed worden is dan ook mogelijk sterker in deze regionale bladen.

Ook zijn in dit onderzoek een aantal aannames gedaan met betrekking tot de mogelijke effecten van framing (van Polen). De methode heeft zich echter beperkt tot de inhoud en niet de wijze waarop het publiek beïnvloed wordt door deze framing. In vervolgonderzoek zou het uitermate interessant zijn te kijken naar mogelijke effecten, waarbij onder andere beeldvorming, emotie, gedrag en perceptie van dreiging gemeten zouden kunnen worden aan de hand van mediateksten over deze groep migranten.

8 *Literatuur en bronnen*

Atteveldt, van W., Ruigrok, N., Kleinnijenhuis, J. (2008). Semantic Network Analysis using NET, iNet, and AmCat.

Berkvens-Stevelinck, C. (1985). De Hugenoten. In: *La France aux Pays-Bas*. Vianen, 1985, pp 13-49.

Blokland, R. (2010, 1 november). *Den Haag luidt noodklok over Oost-Europeanen (2)*. Algemeen Nederlands Persbureau.

Boom, de J., Weltevrede, A., Rezai, S. & Engbersen, G. (2008). *Oost-Europeanen in Nederland: Een verkenning van de maatschappelijke positie van migranten uit Oost-Europa en migranten uit voormalig-Joegoslavië*. Rotterdam: Risbo.

Boomgaarden, H. G. (2006). News and Ethnic Prejudice: Threat Framing of Immigrants and its Impact on Anti-Immigration Sentiments, Paper presented at *International Communication Association, 2006 Annual Meeting*.

Brakema, M. & Hustinx, S. (2010, 13 november). *Alles is hier veel beter, we willen blijven*. Algemeen Dagblad, pp. 8.

Breure, B. (2010, 26 november). *Polen zijn vooroordelen zat*. Spits, pp. 2.

Castels, S. (1986). The Guest-Worker in Western Europe - An Obituary, *International Migration Review*, 20(4): 761-778.

CBS (2000a). Hoogopgeleide arbeidsmigranten uit westerse landen: De nieuwe gastarbeider, *Index*, 8: 26-28.

CBS (2000b). Centraal Bureau voor statistiek. Allochtonen in Nederland 2000. Verkregen op 3 februari 2011 van <http://www.cbs.nl>

CBS (2004). Toen en nu, *Bevolkingstrends*, 52(3): 10.

CBS (2010). *Jaarrapport Integratie 2010*. Den Haag/ Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek.

CBS Statline. Bevolking; generatie, geslacht, leeftijd en herkomstgroepering. Cijfers over de periode 2000. Verkregen op 8 april 2011 van <http://statline.cbs.nl>

Coenders, M., Lubbers, M., Scheepers, P. & Verkuyten, M. (2008). More than Two Decades of Changing Ethnic Attitudes in the Netherlands, *Journal of Social Issues*, 64(2): 269-285.

Corpeleijn, A. (2006). Migranten en werknemers uit de Oost-Europese lidstaten van de Europese Unie, *Bevolkingstrends*, 54(3): 33-39.

Corpeleijn, A. (2007). Werknemers uit de nieuwe EU-landen, *Demos*, 23(10): 14-16.

Corpeleijn, A. (2009). Werknemers uit Oost-Europa: recente ontwikkelingen, *Sociaaleconomische trends*, 2009(1): 19-21.

Corpeleijn, A. & Heerschop, M. (2010). Groei Oost-Europese werknemers trekt weer aan, *CBS Webmagazine*. Verkregen op 25 februari 2011 van www.cbs.nl.

Critcher, C. (2008). Moral Panic Analysis: Past, Present and Future, *Sociology Compass*, 2(4): 1127-1144.

D'Angelo, P. & Kuypers, J. A. (2010). *Doing News Framing Analysis. Empirical and Theoretical Perspectives*. New York: Routledge.

D'Haenens, L. & Bink, S. (2006). Islam in the Dutch press: with special attention to the Algemeen Dagblad, *Media, Culture and Society*, 29(1): 135-149.

D'Haenens, L. & Lange, de M. (2001). Framing of Asylum seekers in Dutch regional newspapers, *Media, Culture & Society*, 23(6): 847-860.

Entman, R. M. (1993). Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communications*, 43(4): 51-58.

Entman, R. M. (2003). Cascading Activation: Contesting the White House's Frame After 9/11, *Political Communication*, 20(4): 415-432.

Entman, R. M. (2004). Projections of Power: framing news, public opinion, and U.S. foreign policy. Chicago: The University of Chicago Press.

Galtung, J. & Ruge, M. (1965). The structure of foreign news: The presentation of the Congo, Cuba and Cyprus crises in four Norwegian newspapers, *Journal of International Peace Research*, 1: 64-91.

Gorp, van B. (2006). *Framing asiel: indringers en slachtoffers in de pers*. Leuven: Acco.

Gorp, van B. (2007). The Constructionist Approach to Framing: Bringing Culture Back In, *Journal of Communication*, 57(1): 60-78.

Gijsberts, M. & Dagevos, J. (2004). Concentratie en wederzijdse beeldvorming tussen autochtonen en allochtonen, *Migrantenstudies*, 20(3): 145-168.

Hansen, A. (1991). The media and the social construction of the environment, *Media, Culture and Society*, 13: 443-458.

Kinder, D. R. (2007). Curmudgeonly Advice, *Journal of Communication*, 57(4): 155-162.

Lange, de T. & Pool, C. (2004). Vreemde handen aan het bed: De werving van Poolse verpleegkundigen in Nederland, *Migrantenstudies*, 20(3): 130-144.

Levin, I., Schneider, S., & Gaeth, G. (1998). All frames are not created equal: A typology and critical analysis of framing effect, *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 76: 149-188.

Lippmann, W. (1922). *Public Opinion*. New York: Macmillan.

- Lubbers, M., Scheepers, P., & Wester, F. (1998). Ethnic Minorities in Dutch Newspapers 1990-5: Patterns of Criminalization and Problematization, *Gazette*, 60(5): 415-431.
- Lucassen, L. (2006). De historicus en het huidige integratiedebat, *Internationale Spectator*, 60(7-8): 361-364.
- Lucassen, L. (2010, 23 juni). *De mythe van de linkse kerk; Immigratie en polarisatie*. De Groene Amsterdammer, 134(25).
- McCombs, M. E. (2004). *Setting the agenda: The mass media and public opinion*. Bodmin, Cornwall: MPG Books.
- Meijer, F. (2010). *MOE-Landers: De Marokkanen van de jaren '10*. Verkregen op 27 maart 2011 van www.republiekallochtonie.nl.
- Metz, Q. (2006). *Stilte na de storm. Verslag debat 'Een blinde vlek? - Nieuw Europa in de media*. Verkregen op 16 november 2010 van www.tumultdebat.nl.
- Ministerie van Buitenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2010). *Arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa. Introductie op de problematiek rond MOE-landers*. Verkregen op 8 februari 2011 van www.rijksoverheid.nl.
- Nicolaas, H. (2007). Immigratie in 2006 toegenomen tot ruim 100.000, *CBS Webmagazine*. Verkregen op 23 februari 2011 van www.cbs.nl.
- Nicolaas, H. (2011). Ruim helft Poolse immigranten vertrekt weer, *Bevolkingstrends*, 59(1): 32-36.
- Paalman, M. (2008). *Poolshoogte. Een antropologisch onderzoek naar de positionering van Poolse arbeidsmigranten in de Nederlandse samenleving*. Masterscriptie Universiteit van Utrecht.
- Phalen, P. F. & Algan, E. (2001). (Ms)taking Context for Content: Framing the Fourth World Conference on Women, *Political Communication*, 18(3): 301-319.

Pickering, M. (2001). *Stereotyping. The politics of representation*. Houndmills/New York: Palgrave.

Pijpers, R. (2006). Help! The Poles are coming!: Narrating a contemporary moral panic, *Geografiska Annaler*, 88: 1-13.

Pinto, D. (2004). *Beeldvorming en integratie. Is integratie het antwoord? Beeldvorming van Turken, Marokkanen en Nederlanders over elkaar*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.

Prins, B. (2010). Het lef om taboes te doorbreken. Nieuw Realisme in het Nederlandse discours over multiculturalisme, *Migrantenstudies*, 26(4): 1-22.

Reese, S. D. (2001). Understanding the Global Journalist: a hierarchy-of-influences approach, *Journalism Studies*, 2(2): 173-187.

Ross, S. D. & Bantimaroudis, P. (2006). Frame Shifts and Catastrophic Events: The Attacks of September 11, 2001, and New York Times's Portrayals of Arafat and Sharon. *Mass Communication & Society*, 9(1): 85-101.

Ruigrok, N. (2008). Journalism of attachment and objectivity: Dutch journalists and the Bosnian war, *Media, War & Conflict*, 1(3): 293-313.

Scheffer, P. (2000, 29 januari). *Het multiculturele drama*. NRC Handelsblad.

Semetko, H. A., & Valkenburg, P. M. (2000). Framing European Politics: A Content Analysis of Press and Television News, *Journal of Communication*, 50(2): 93-109.

Shadid, W. (2005). Berichtgeving over moslims en de Islam in de westerse media: beeldvorming, oorzaken en alternatieve strategieën, *Tijdschrift voor communicatiewetenschap*, 33(4): 330-346.

Sheafer, T. (2007). How to Evaluate It: The Role of Story-Evaluative Tone in Agenda-Setting and Priming, *Journal of Communication*, 59(1): 21-39.

Shoemaker, P. J., & Reese, S. D. (1996). *Mediating the Message: Theories of Influences on Mass Media Content*. Longman.

Stephan, W. G. & Stephan, C. W. (2000). An Integrated Threat Theory of Prejudice. In S. Oskamp (Ed.). *Reducing prejudice and discrimination*, pp 23-45.

Stephan, W. G., Ybarra, O., & Bachman, G. (1999). Prejudice towards immigrants, *Journal of Applied Social Psychology*, 29(11): 2221-2237.

Tajfel, H. (1981). *Human Groups and Social Categories*. Cambridge University Press.

Tajfel, H., & Turner, J. C. (1979). An integrated theory of intergroup conflict. In: W. G. Austin & S. Worchel. *The Social Psychology of Intergroup Relations*.

Uccellini, C. M. (2010). Outsiders after Accession: The case of Romanian migrants in Italy, 1989-2009, *Political Perspectives*, 4(2): 70-85.

Verkuyten, M. (1999). *Etnische Identiteit. Theoretische en empirische benaderingen*. Amsterdam: Het Spinhuis.

Vink, I. (2009). *Interculturele belastbaarheidsbepaling: Een zoetwatervis is geen zoutwatervis*. Bohn Stafleu van Loghum.

Vreese, de C. H. (2005a). *Framing Europe. Television News and European integrator*. Amsterdam: Aksant.

Vreese, de C.H. (2005b). News Framing: Theory and Typology, *Informational Design Journal & Document Design*, 13(1): 51-62.

Vreese, de C. H., & Boomgaarden, H. G. (2005). Projecting EU Referendums: Fear of Immigration and Support for European Integration, *European Union Politics*, 6(1): 59-82.

WODC (2010). *Arbeidsmigratie naar Nederland. De invloed van gender en gezin*. Meppel: Boom Juridische Uitgevers, Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum.

Yanow, D., & Haar, van der M. (2010). "Race" by another name? Categories, counting and the state - The case of Netherlands integration policy discourse, paper presented at *Institute for Global and International Studies*, 18 february 2010, Elliott school of international affairs, George Washington University.

Appendix A Dataselectie

*(gastarbeid! OR migrant! OR migratie! OR immigrant! OR immigratie!
OR arbeidsmigra! OR allochto! OR expat! OR seizoenwerk! OR seizoenarbeid!) w/p
(polen OR pool OR pools OR poolse) AND NOT section (buitenland)*

*(uitzendkracht! OR arbeidskracht! OR werknemer!) w/5 (polen OR
pool OR pools) AND NOT (gastarbeid! OR migrant! OR migratie! OR immigrant!
OR immigratie! OR arbeidsmigra! OR allochto! OR expat! OR seizoenwerk! OR
seizoenarbeid!) AND NOT section (buitenland) AND NOT section (sport) AND NOT
section (kunst) AND NOT section (boeken) AND NOT section (wereld) AND NOT
section (internationaal)*

Appendix B Ontologie

Terminologie

Migranten/immigranten

Allochtonen

Westerse allochtonen

Buitenlanders

Minderheden

Etnische minderheden

Arbeidsmigranten

Turken/Marokkanen

Nieuwkomers

Nieuwelingen

Nieuwe inwoners

Nieuwe Hagenaars

Nieuwe Europeanen

Tijdelijke migranten

Tijdelijke arbeidsmigranten

Spanjaarden/Italianen

Gastarbeiders

Arbeidsnomaden

Expats

Kennismigrant/kenniswerker

Seizoensarbeiders/Seizoenswerkers

Pendelmigranten

Neutraal

Arbeiders

Nieuwe arbeiders

Arbeidskrachten

Uitzendkrachten

Werknemers

Nieuwe werknemers

Werkkrachten

Attributen

Immigratie

Bevolkingsgroei

Toestroom

Kettingmigratie

Tsunami

(Vloed)golf

Invasie

Overspoelen

Exodus

Tijdelijke migratie

Seizoensarbeid

Pendelmigratie

Permanente vestiging

Registratie gemeente
Gezinshereniging/gezinsvorming
Importbruiden

Beperking migratie

Grenzen openen/sluiten
Polen-quotum
Vrij/beperkt verkeer personen/diensten
werkvergunning

Economie

Gevolgen

Arbeidsconcurrentie

Goedkope arbeidskrachten
Minimumloon
CAO

Goede Arbeidsethiek
Overuren
Productief

Verdringing
Nederlandse arbeiders werkloos
Verdringing uitkeringsgerechtigde
Alloctonen

Ontwrichting Arbeidsmarkt

Aanslag verzorgingsstaat

Aanspraak uitkering
Onverzekerd

Economische groei

Opvulling tekorten arbeidsmarkt
Opvang vergrijzing

Criminaliteit

Mensenhandel
Prostitutie

Maffia
Skimming
Zakkenrollers
Ontvoering
Overvallen
Inbraak
Illegaliteit

Illegaal verblijf
Uitzetting

Illegale arbeid

Overlast

Daklozen/thuislozen
Overbewoning
Geluidsoverlast/lawaai
Verpaupering
Parkeerproblemen
Vervuiling

Verslaving

Alcoholisme
Drugs
Parkeerproblemen
Vissen
Roma

Integratie

Aanpassingsproblemen
Inburgering(cursus)
Turken/Marokkanen
Kansarm
Concentratie (in steden en wijken)
Probleemwijken
Gettovorming
Eigen infrastructuur
Winkels (polski sklep)
Cafés/bars
Kerken
Kranten
Kappers
Onderwijs
Scholing
Taalachterstand
Communicatieproblemen
Culturele achtergrond
Individualisme
Religie
Geloofsfanatisme

Slachtoffer Uitbuiting

Kwetsbaar
Slechte Arbeidsomstandigheden
Dwangarbeid
Slavernij
Onderbetaling
Onder minimumloon
Achterstallig loon
Malafide (Uitzendbureaus)

Huisjesmelkerij

Overbewoning
Brandveiligheid
Hygiëne
Slechte huisvesting
Campings
Containers
Chalets
hoge woonlasten
Woekerhuren

Actoren

Kabinet/Ministers

minister Donner

Ella Vogelaar

Minister De Geus

minister Zalm

minister André Rouvoet voor Jeugd en Gezin

Brinkhorst

Wim Kok

Henk Kamp

Klaas de Vries

Van der Laan

Premier/minister-president Rutte

Minister Brinkhorst

Minister Jorritsma

Minister Bot

Staatsecretaris

staatssecretaris Timmermans (Europese Zaken, PvdA)

Staatssecretaris Rutte

Staatssecretaris Van Hoof

staatssecretaris Cohen van justitie

Klijnsma

De Krom

Aboutaleb

Benschop

Tweede Kamer

VVD

PVV

SP

CDA

PvdA

D66

LPF

Politici tweede kamer

PVV'er Fritsma
Madlener van de Partij voor de Vrijheid
Kamerlid Ulenbelt van de SP
SP-lijsttrekker De Jong
Kamerlid Dijsselbloem van de PvdA
D66-kamerlid Ter Veer
CDA-Kamerlid Van Toorenborg
CDA-Kamerlid Van Hijum
Hamer van de PvdA
PvdA-Kamerlid Bussemaker
VVD Bolkesteins
Tweede Kamerlid Madeleine van Toorenborg
VVD-fractievoorzitter Van Aartsen
VVD Frank de Grave
VVD Hans Wiegel
CDA Bruls
Pim Fortuyn
Van Dijk (CDA)
Van Baalen (VVD)
Van Bommel (SP)
Wilders
Pechtold
Crone (PvdA)
Jan de Wit (SP)
Ed van der Sande (VVD)

Overheidsinstanties

Arbeidsinspectie
CBS Jan Latten
Centraal Planbureau (CPB)
Centrum voor Werk en Inkomen (CWI)
directeur Veld van de Immigratie en Naturalisatiedienst IND
Centraal Bureau Arbeidsvoorzieningen
Sociaal Cultureel Planbureau (SCP)

Gemeenteraad

PvdA Rotterdam Ed Goverde
CDA-wethouder Jan Kippers (Lisse)
PvdA Den Haag Marnix Norder; Susan Cohen Jehoram
VVD Rotterdam Arjen Lakerveld
PvdA Karakus Rotterdam
Witteman (Gemeente Hillegom)
Houben (Burgemeester Maastricht)
Pierre Heijnen (Den Haag)
Burgemeester Jacobs (Helmond)
Lobke Zandstra (PvdA Den Haag)
Frank van Rooij (burgemeester Horst)
Jos Jacobs (Grubbevorst)
Matthijs van Muijen (Rotterdam)
Burgemeester Opstelten
Burgemeester van der Tak (Westland)
Patrick van der Broek (CDA Venray)
Groot Wassink (GroenLinks)

Vakbonden

vakcentrale FNV Henk van der Kolk Ton Heerts Gerard Roest Wim Baltussen
Hooijmans Marcel Nuyten Wieke Berends H. Westerhof Agnes Jongerius
CNV-voorzitter Rene Paas
Tampep
AbvaKabo Jenneke van Pijpen
VIA; Roubos; Bert Bakker
Algemene Bond Uitzendondernemingen (ABU); Remco Icke; Jurriën Koops
werkgeversorganisatie VNO-NCW
Werkgevers-vertegenwoordiger Jacques Schraven
MKB Nederland; Alfred van Delft
LTO Nederland; Gerard van der Grind
Platform Zelfstandige Ondernemers (PZO)
FME-CWM

Werkgevers

Metaal Flex; Roel van Heugten
PE People

Uitzendbureau Randstad-oprichter Frits Goldschmeding
Work Support, een uitzendbureau in Veenendaal
Dennis Wesselink van de Kennemerland Uitzendorganisatie
Directeur Dennis Wesselink van Kennemerland Uitzendorganisatie
Uitzendorganisatie SBA Euro
Uitzendbureau Mc Do-it
uitzendbureau Hagrip Hans Pennewaard
Geert Verdellen champignonbedrijf PrimeChamp
Otto Workforce
Tom Sijpestijn, die directeur is van Lammers en Van Kempen
Albert Heijn
Agri
De vrede
Co Gennissen

Experts/deskundigen/adviseurs/onderzoeksbureaus

Han Entzinger
Nicis Institute; Raffael Argiolu
Frank Engelsman van recherchebureau Ultrascan
Grijpstra Research voor beleid
Piet Emmer; hoogleraar Leiden; P.C. Emmer
onderzoeksbureau Ecorys
PoPolsku, een Poolse krant in Nederland
Bart Haneveld daklozenproject
TNS NIPO
Johan Breukels van de GGD Rotterdam
Raad voor Werk en Inkomen
Comensha
Dunnewijk (Econoom)
Brooks
Frank Bovenkerk
SW-Journaal (Vakblad sociale werkvoorziening)
Hans-Werner Sinn
De Mooij
Onno Ruding

Den Butter

Wellink

Bolkestein

Appendix C Searchstrings automatische analyse

Searchstrings Terminologie

MigrantPolen#"migrant*/immigrant* pool/polen*/pools*"~10
AllochtoonPolen#"allochto* pool/polen*/pools*"~10
BuitenlandersPolen#"buitenlander* pool/polen*/pools*"~10
NieuwkomersPolen#"nieuwkomer*/nieuweling* pool/polen*/pools*"~10
ArbeidsmigrantPolen#"arbeidsmigrant* pool/polen*/pools*"~10
GastarbeiderPolen#"gastarbeider* pool/polen*/pools*"~10
SeizoenswerkerPolen#"seizoenswerker*/seizoensarbeider* pool/polen*/pools*"~10
ExpatPolen#"expat*/kenniswerker*/kennismigrant* pool/polen*/pools*"~10
NeutraalPolen#"werknemer*/uitzendkracht*/arbeidskracht*/arbeider/arbeiders/werkkracht* pool/polen*/pools*"~10

Searchstrings Attributen

Vloedgolf#toestroom* OR toestrom* OR tsunami* OR vloedgol* OR golf OR invasie*OR exodus* OR overspoel* OR stroom OR overstroom* OR toevloe* OR instroom* OR instromen* OR ingestroomd* OR binnenstrom* OR landdag OR "stijg*/groei*/record*/toenem*/toenam*/toeneem*/toegenomen* migrant*/migratie*/arbeidsmigratie*/immigratie*/polen*"~5

BeperkingArbeidsmigratie#werkvergunning* OR polenquot* OR tewerkstellingsvergunning* OR vergunningsplicht* OR beperkt* OR belemmering* OR "grens*/grenzen* sluit*/dicht/gesloten"~5

Arbeidsconcurrentie#arbeidsconcurrent* OR ontwricht* OR verdring* OR verdrong* OR cao OR polen-constructie* OR "oneerlijk*/vals*/ongelijk* concurrentie"~5 OR "werkloos* nederlands*/nederlander*"~5

Verzorgingsstaat#verzorgingsstaat* OR "uitkering polen/pool/pools*"~10 OR "uitkeringen polen/pool/pools*"~10 OR "sociale voorziening*" OR "collectieve voorziening*" OR "ww polen/pool/pools*"~10 OR "werkloosheidswet* polen/pool/pools*"~10 OR "werkloosheidsuitkering* polen/pool/pools*"~10 OR "bijstand* polen/pool/pools*"~10 OR onverzekerd* OR "werkloos/werkloze polen/pool/pools*"~10

Huisvesting#huisvestingsprobleem* OR "tekort huizen*"~5 OR "probleem* huis*"~5

Criminaliteit#"crimin*/misdad*/misdad*/corrupt*/maffia*/maffiosi*/mensenhandel*/prostitutie*/vrouwenhandel*/overvallen*/inbraken*/inbraak*/moord/moorden/skimming*/skimmen*/

stelen/gestolen/pinautomatenkra*/hennepkwe*/zakkenrolle*/ontvoer*/diefstal*/autodiefstal*/smokkel*/drugshandel*/drugssmokkel*/sigarettenhandel*/sigarettensmokkel*

polen*/pool/pools*"~20

Illegaliteit#"illega*/uitzett*/uitgezet*/ongewenstverkla*/razzia* pool/pools*/polen"~10

Overlast#"overlast*/daklo*/thuislo*/overbewoning*/overbewoond*/geluidsoverlast*/lawaaï*/herrie*/parkeer*/parkeren*/vuilnis*/vervuil*/afval*/rotzooi*/verslaafd*/verslav*/drugs*/bier*/blaastest*/spiritus*/alcohol*/drank*/wodka*/dronken*/vissen*/visser*

pool/pools*/polen"~15

IntegratieConcentratie#integratie OR integreren OR geïntegreerd* OR geïntegreerd* OR inburger* OR "polen/pool/pools* aanpassen/aanpassing"~10 OR "communic*

polen/pool/pools*"~10 OR "taal* polen/pool/pools*"~10 OR leerplicht* OR "achterstand*

polen/pool/pools*"~10 OR kansarm* OR "concentr* pool/pools*/polen"~10 OR segreg* OR

getto* OR "klein polen" OR probleemwijk* OR achterstandswijk* OR verpaupering* OR

"kwetsbare wijk*" OR sklep OR "eigen/pools*

infrastructuur/winkel*/buurtwinkel*/café*/kroeg*/bar/dancing*/kerk*/krant*/kapper*"~5

Uitbuiting#"uitbuit*/uitgebuit*/misstand*/huisjesmelker*/malafide/dubieu*/slachtoffer*/dwang*/slavernij*/woekerhu*/mensonwaardig*/mensonterend*/mensenhandel*/uitwring*/wantoestand*/misbruik*/hongerlo*/onderbeta*/arbeidsomstandighe*/barak*/tent*/camping*/caravan*/stacaravan*/chalet*/manipul*/overuren*/erbarmelijk*/container*/wooncontainer*/zeecontai

ner*/brandveilig*/brandonveilig*/hygiën*/onhygiën*/woonlast*/overvol*/leefomstandighe*/bouwval*/brandgevaar*/schrijnend*/matras* pool/pools*/polen"~20 OR "achterstallig*

loon"~5 OR "achterstallig* lonen"~5 OR "ingehouden loon"~5

EconomischeGroei#"economi* groei* pool/pools*/polen"~10 OR vergrijzing* OR vergrijs*

OR "tekort*/krap* arbeidsmarkt*"~5 OR "tekort* personeel*"~5 OR "vullen*/opvullen gaten/vacature*"~5

Searchstrings Actoren

donner

vogelaar

degeus#"de geus"

zalm

rouvoet

brinkhorst

kok#"kok premier*/minister*/kabinet*"~5

Kamp#"henk kamp"

"klaas de vries"

"van der laan"

"premier/president rutte"~5

"minister brinkhorst"~5

"minister jorritsma"~5

"minister bot"~5

timmermans

Rutte#"rutte AND staatssecretaris"~5

"van hoof"

Cohen#"cohen AND staatssecretaris"~5

klijnsma

"de krom"

aboutaleb

benschop

arbeidsinspectie

CBS#cbs OR "centraal bureau statistiek"~5

CPB#cpb OR "centraal planbureau"

CWI#cwi OR "centrum werk inkomen"~5

IND#ind OR "immigratie naturalisatiedienst"~5

CBA#"Centraal Bureau Arbeidsvoorzieningen"~5 OR CBA

SCP#"Sociaal Cultureel Planbureau" OR SCP

VVD#vvd OR "volkspartij vrijheid democratie"~5

PVV#pvv OR "partij voor de vrijheid"

SP#sp OR "socialistische partij"

CDA#cda OR christendemocrat*

PvdA#pvda OR "partij van de arbeid"

D66

LPF

TweedeKamer#"tweede kamer"

fritsma
madlener
ulenbelt
"de jong"
dijsselbloem
"ter veer"
"van toorenburg"
"van hijum"
Hamer#"Hamer pvda"~10
bussemaker
bolkesteins
"van aartsen"
"de grave"
Wiegel
"CDA bruls"~5
fortuyn
"van dijk CDA"~5
"van bommel SP"~5
Wilders
Pechtold
"crone PvdA"~5
"jan de wit SP"~10
"ed van der sande"

goverde
kippers
norder
"cohen jehoram"~3
lakerveld
"van baalen"
cremers
Karakus
"Witteman Hillegom"~5
"houben burgemeester"~5

"pierre heijnen"
"burgemeester jacobs"
"Lobke Zandstra"
"Frank van Rooij"
"Jos Jacobs"
"Matthijs van Muijen"
"burgemeester opstelten"~10
"burgemeester van der tak"~5
"patrick van der broeck"
"groot wassink"

fiv

cnv

tampep

AbvaKabo#abvakabo OR abvaKabo

VIA#via OR "vereniging internationale arbeidsbemiddelaars"~5

ABU#"algemene bond uitzendondernemingen" OR abu

VNO-NCW#vno-ncw

MKB#mkb OR "midden- en kleinbedrijf"~5

LTO#lto OR "land- en tuinbouw organisatie"

PZO#pzo OR "platform zelfstandige ondernemers"

FME-CWM

"metaal flex"

"PE people"

randstad#"randstad uitzend*"~5

"work support"

kennemerland

"sba euro"

"mc do-it"

hagrip

primechamp

Otto

"lammers en van kempen"

"Albert Heijn"

Agri

"de vrede"

"co gennissen"

Entzinger

Nicis

Ultrascan

"research voor beleid"

PietEmmer#"Piet Emmer" OR "p.c. emmer"

Ecorys

PoPolsku

"Bart Haneveld"

"TNS NIPO"

"GGD Rotterdam"~4

"raad voor werk en inkomen"

comensha

dunnewijk

brooks

"frank bovenkerk"

"SW-Journaal"

"hans-werner sinn"

"de mooi"

"onno ruding"

"den butter"

wellink

bolkestein

Appendix D Resultaten

D(a) Terminologie

One-Sample t-tests automatische analyse terminologie

---

	t-scores
Migrant	12.03***
Allochtoon	6.18***
Buitenlander	4.63***
Arbeidsmigrant	10.49***
Gastarbeider	7.12***
Seizoenswerker	7.97***
Expatriat	2.47*
Neutraal	33.05***

*** $\alpha < .001$; ** $\alpha < .01$; * $\alpha < .05$

Frequenties; Paired Samples t-test

	Migrant	Allochtoon	Buitenlander	Arbeidsmigr.	Gastarbeider	Seizoensw.	Expat	Neutraal
Migrant	-	8.50***	10.30***	.82	5.23***	5.62***	10.44***	-27.60***
Allochtoon	-8.50***	-	2.69**	-7.20***	-3.12**	-3.25**	3.09**	-31.76***
Buitenlander	-10.30***	-2.69**	-	-8.97***	-5.26***	-5.52***	.93	-32.52***
Arbeidsmigrant	-.82	7.20***	8.97***	-	4.16***	4.49***	9.00***	-28.42***
Gastarbeider	-5.23***	3.12**	5.26***	-4.16***	-	.17	5.31***	-30.28***
Seizoenswerker	-5.62***	3.25**	5.52***	-4.49***	-.17	-	5.72***	-30.52***
Expat	-10.44***	-3.09**	-.93	-9.00***	-5.31***	-5.72***	-	-32.59***
Neutraal	27.60***	31.76***	32.52***	28.42***	30.28***	30.52***	32.59***	-

*** $\alpha < .001$; ** $\alpha < .01$; * $\alpha < .05$

Fluctuaties; One-Way ANOVA

	F-scores
Migrant	3.38*
Allochtoon	.74
Buitenlander	.25
Arbeidsmigrant	24.35***
Gastarbeider	.96
Seizoenswerker	1.18
Expatriat	1.46
Neutraal	12.45***

*** $\alpha < .001$; ** $\alpha < .01$; * $\alpha < .05$

D(b) Attributen

Frequenties; Paired Samples t-test automatische analyse

	Toestroom	Beperking	Arbeidsconc	Verzorgingsst	Huisvesting	Criminaliteit	Illegaliteit	Overlast	Integratie	Ec Groei	Uitbuiting
Toestroom	-	-3.49***	-3.85***	10.58***	17.63***	17.45***	14.35***	8.87***	-1.89	11.02***	1.60
Beperking	3.49***	-	-1.58	12.41***	17.73***	17.22***	15.62***	10.43***	.74	12.70***	4.41***
Arbeidscon.	3.85***	1.58	-	10.21***	13.13***	13.03***	11.79***	8.99***	1.90	10.05***	4.93***
Verzorg.st.	-10.58***	-12.41***	-10.21***	-	4.83***	4.67***	1.87	-1.82	-9.14***	-1.08	-7.35***
Huisvesting	-17.63***	-17.73***	-13.13***	-4.83***	-	-.11	-4.49***	-7.69***	-12.54***	-7.86***	-12.79***
Criminaliteit	-17.45***	-17.22	-13.03***	-4.67***	.11	-	-4.18***	-7.50***	-12.52***	-7.68***	-12.40***
Illegaliteit	-14.35***	-15.62***	-11.79***	1.87	4.49***	4.18***	-	-4.15***	-10.63***	-3.76***	-10.40***
Overlast	-8.87***	-10.43***	-8.99***	1.82	7.69***	7.50***	4.15***	-	-8.32***	1.00	-6.50***
Integratie	1.89	-.74	-1.90	9.14***	12.54***	12.52***	10.63***	8.32***	-	8.77***	2.92**
Ec. groei	-11.02***	-12.70***	-10.05***	1.08	7.86***	7.68***	3.76***	-1.00	-8.77***	-	-7.27***
Uitbuiting	-1.60	4.41***	-4.93***	7.35***	12.79***	12.40***	10.40***	6.50***	-2.92**	7.27***	-

*** $\alpha < .001$; ** $\alpha < .01$; * $\alpha < .05$

Fluctuaties; One-Way ANOVA automatische analyse

	F-scores
Toestroom	13.13***
Beperking migratie	31.26***
Arbeidsconcurrentie	25.06***
Verzorgingsstaat	1.82
Huisvesting	16.62***
Criminaliteit	5.61**
Illegaliteit	21.89***
Overlast	30.93***
Integratie	22.15***
Economische groei	1.58
Uitbuiting	2.11
Negatieve attributen	1.27
Positieve attributen	1.64

*** $\alpha < .001$; ** $\alpha < .01$; * $\alpha < .05$

Frequenties; Paired Samples t-test handmatige analyse

	Toestroom	Beperking	Arbeidsconc	Verzorgingsst	Huisvesting	Criminaliteit	Illegaliteit	Overlast	Integratie	Ec Groei	Uitbuiting
Toestroom	-	1.59	-1.59	5.20***	4.31***	5.49***	2.99**	2.92**	.13	-1.36	-.55
Beperking	-1.59	-	-3.31**	3.57***	2.16*	3.23**	1.16	1.09	-.83	-2.46*	-1.60
Arbeidscon.	1.59	3.31**	-	5.68***	4.48***	5.44***	4.02***	3.25**	1.08	-.06	.71
Verzorg.st.	-5.20***	-3.57***	-5.68***	-	-1.25	.00	-2.16*	-1.67	-2.98**	-5.36***	-4.25***
Huisvesting	-4.31***	-2.16*	-4.48***	1.25	-	1.45	-1.13	-.99	-2.52*	-4.41***	-4.00***
Criminaliteit	-5.49***	-3.23**	-5.44***	.00	-1.45	-	-2.23*	-2.11*	-3.30**	-5.76***	-4.57***
Illegaliteit	-2.99**	-1.16	-4.02***	-2.16*	1.13	2.23*	-	.16	-1.64	-3.60***	-2.68**
Overlast	-2.92**	-1.09	-3.25**	-1.67	.99	2.11*	-.16	-	-2.13*	-3.29**	-2.94**
Integratie	-.13	.83	-1.08	2.98**	2.52*	3.30**	1.64	2.13*	-	-1.14	-.55
Ec. groei	1.36	2.46*	.06	5.36***	4.41***	5.76***	3.60***	3.29**	1.14	-	.75
Uitbuiting	.55	1.60	-.71	4.25***	4.00***	4.57***	2.68***	2.94***	.55	-.75	-

*** $\alpha < .001$; ** $\alpha < .01$; * $\alpha < .05$

Fluctuaties; One-Way ANOVA handmatige analyse

	F-scores
Toestroom	.37
Beperking migratie	6.20**
Arbeidsconcurrentie	7.36**
Verzorgingsstaat	.64
Huisvesting	7.39**
Criminaliteit	.96
Illegaliteit	2.01
Overlast	4.82**
Integratie	4.43*
Economische groei	1.29
Uitbuiting	4.52*
Negatieve attributen	.00
Positieve attributen	2.67

*** $\alpha < .001$; ** $\alpha < .01$; * $\alpha < .05$

D(c) Generieke frames*Frequenties; Paired Samples t-tests*

	Econ. Threat	Cult. Threat	Secur. Threat	Econ. Value	Cult. Simil.	Immigr. Sec. Threat
Economic Threat	-	4.06***	6.61***	2.34*	7.65***	4.30***
Cultural Threat	-4.06***	-	1.45	-2.31*	3.13*	-.13
Security Threat	-6.61***	-1.45	-	-4.81***	2.52*	-1.96
Economic Value	-2.34*	2.31*	4.81***	-	7.34***	2.60*
Cultural Similarity	-7.65***	-3.13*	-2.52*	-7.34***	-	-3.75***
Immigrant's Sec. Thr.	-4.30***	.13	1.96	2.60*	3.75***	-

*** $\alpha < .001$; ** $\alpha < .01$; * $\alpha < .05$

Fluctuatis; One-Way ANOVA

	F-scores
Economic Threat	12.09***
Cultural Threat	6.55**
Security Threat	1.66
Economic Value	3.42*
Cultural Similarity	1.05
Immigrant's Security Threat	4.78*

*** $\alpha < .001$; ** $\alpha < .01$; * $\alpha < .05$

D(d) Primary Definers

Gecategoriseerde actoren; paired samples t-tests

	Pol.part.	Vakbond	Overh.inst.	Tweede K.	Kabinet	Lokale Pol.	Staatssecr.	Werkgevers	Experts
Pol. part.	-	.06	4.98***	9.48***	8.64***	10.64***	12.06***	11.35***	12.64***
Vakbond	-.06*	-	5.71***	8.39***	9.03***	11.44***	13.38***	14.04***	14.63***
Overh.inst.	-4.98***	-5.71***	-	3.56***	4.09***	7.70***	10.15***	9.64***	12.22***
Tweede K.	-9.48***	-8.39***	-3.56***	-	.27	4.14***	6.54***	6.11***	8.10***
Kabinet	-8.64***	-9.03***	-4.09***	-.27	-	4.12***	6.11***	6.03***	8.32***
Lokale Pol.	-10.64***	-11.44***	-7.70***	-4.14***	-4.12***	-	1.76	2.26*	4.30***
Staatssecr.	-12.06***	-13.38***	-10.15***	-6.54***	-6.11***	-1.76	-	.67	2.93**
Werkgevers	-11.35***	-14.04***	-9.64***	-6.11***	-6.03***	-2.26*	-.67	-	1.92
Experts	-12.64***	-14.63***	-12.22***	-8.10***	-8.32***	-4.30***	-2.93**	-1.92	-

*** $\alpha < .001$; ** $\alpha < .01$; * $\alpha < .05$

Gecategoriseerde actoren; One-Way ANOVA

	F-scores
Politieke partijen	9.64***
Vakbond/Brancheorganisatie	6.93**
Overheidsinstanties	9.80***
Tweede Kamer	.02
Kabinet	7.77***
Lokale Politiek	36.11***
Staatssecretaris	57.13***
Werkgevers	1.60
Experts/Intellectuelen	.69

*** $\alpha < .001$; ** $\alpha < .01$; * $\alpha < .05$

Ongecategoriseerde actoren; One-Sample t-tests

---

	t-scores
VIA	22.28***
CDA	18.58***
FNV	16.85***
PvdA	16.73***
VVD	16.81***
Minister Donner	14.13***
Staatssecretaris Van Hoof	12.58***
Arbeidsinspectie	13.50***
CBS	12.05***
CWI	11.10***

*** $\alpha < .001$; ** $\alpha < .01$; * $\alpha < .05$

Ongecategoriseerde actoren; Paired-Samples t-tests

	VIA	CDA	FNV	PvdA	VVD	Donner	Van Hoof	Arbeidsinspectie	CBS	CWI
VIA	-	2.91**	3.50***	3.77***	4.58***	5.34***	6.77***	6.75***	6.86***	8.25***
CDA	-2.91***	-	.26	1.43	2.18*	2.73**	4.55***	4.10***	4.21***	5.80***
FNV	-3.50***	-.26	-	.83	1.49	2.22*	4.12***	3.98***	3.98***	5.63***
PvdA	-3.77***	-1.43	-.83	-	.66	1.38	2.93**	2.65**	2.86**	4.21***
VVD	-4.58***	-2.18*	-1.49	-.66	-	.80	2.68**	2.31*	2.57*	4.11***
Donner	-5.34***	-2.73***	-2.22*	-1.38	-.80	-	1.62	1.52	1.76	3.29**
Hoof	-6.77***	-4.55***	-4.12***	-2.93**	-2.68**	-1.62	-	-.19	.11	1.66
AI	-6.75***	-4.10***	-3.98***	-2.65**	-2.31*	-1.52	.19	-	.30	1.85
CBS	-6.86***	-4.21***	-3.98***	-2.86***	-2.57*	-1.76	-.11	-.30	-	1.50
CWI	-8.25***	-5.80***	-5.63***	-4.21***	-4.11***	-3.29**	-1.66	-1.85	-1.50	-

*** $\alpha < .001$; ** $\alpha < .01$; * $\alpha < .05$